

REVISTĂ DE CULTURĂ • APARE SUB EGIDA UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMÂNIA

Editorial

Florea Burtan

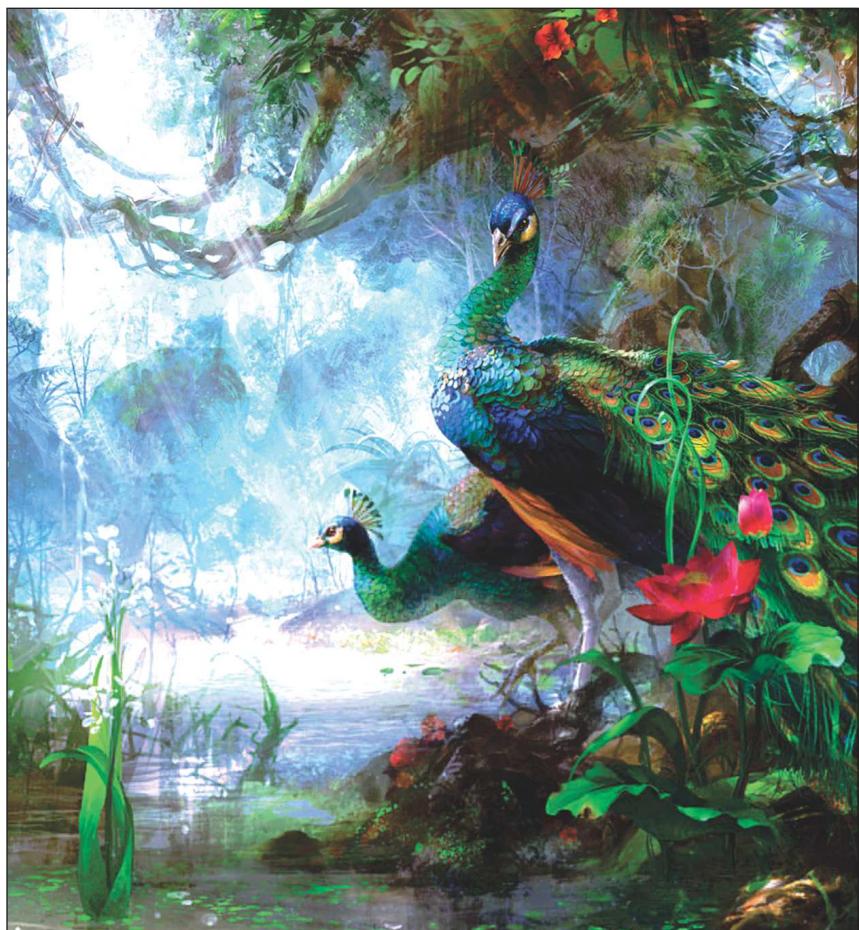
„Un anotimp în infern”

După „un anotimp în infern” petrecut mascați și claustrați, ascunși în propria spaimă de invizibilul flagel mondial, odată relaxați (e drept, cu incetinitorul!), musai, ne-am dedat la preocupările noastre cotidiene, înfișând tambalul și trompeta politică, mai abită ca până acum. Mai mult, am reinventat desaga cu posmagii, ne opintim, cu ea pe umeri, o trecem pe sub ochii și foamea poporului, lăudându-ne și lăfăindu-ne cu dârcicia noastră. Cu satisfacția icnită că numai noi, români, suntem capabili să-i scoatem din incercatură pe alții, trăind, răbdători și umiliți, prin lumea bună, civilizată și bogată, a Europei. Altfel spus, harababura politică e în toi: în Palatele Victoria și Cotroceni, în Parlament, în instituțiile statului, peste tot și oriunde. Așa e în democrație, desigur! Să ai aleșii tăi, iar ei, odată ajunsi în scaun odihnitor și pufoș, să binevoiască a te privi batjocoritor, a nu te mai recunoaște, răpându-se de realitatea palpabilă și mutându-se, trufași și indiferenți, în realitatea lor. Acolo unde curge lapte și miere, unde e numai verdeță și triluri de păsări înmiresmate. E minunat să fii la cărmă, să guvernezi, cu spatele la nevoie și aspirațiile poporului. Să tii în brațe lipsa cu promisiuni, din care, firește, se alege praful, guvernării neavând nici capacitatea, nici interesul, să le concretizeze. Ehei, se laudă ei, alta era situația dacă o puneam de niscai anticipate, dacă trupa lui Orban se înzestră cu tot armamentul, dacă Parlamentul devinea „al meu”, cum tot visează liderul de facto al liberalilor!

Duhul pandemiei a fost și el bun la ceva: a devenit cea mai sforăitoare scuză pentru guvernări. Din cauza ei, nu ne putem îndeplini programul politic, deși, prin alte părți de lume, se poate! Pensionarii, copiii, cu alocații lor, mai pot aștepta, că „e multă”, răbdători și înțeleğători. La fel, puizeria de someri. și agricultorii! Ce, noi le-am adus seceta pe cap?! se umflă putreaza. Nu sunt destui banii și, dacă nu sunt, nici Dumnezeu nu cere!

După trei luni de stat smirnă, puși să respirăm numai între anumite ore, se pare că viața noastră nu va mai fi aceeași ca până mai ieri sau, poate, va fi, dar cu prețul unor mari eforturi materiale și intelectuale. Ne referim, desigur, la partea frumoasă și sensibilă a existenței noastre cotidiene, care este cultura, în complexă și diversă ei alcătuire. Vor trebui reînviate manifestările culturale și literare, spectacolele teatrale și artistice, lumea cărții, a librăriilor și bibliotecilor, festivalurile, concursurile de gen etc. Cum? În ce condiții?, nu ni s-a precizat. Pentru că, nu-i aşa: cultura, arta, nu sunt numărăt niocidată printre prioritățile naționale, indiferent cine s-a aflat la conducerea „boborului suveran”. Să se descureau singure! Mulțumiti-vă, zice alde Vela, cu terasele, cu plajele, cu parcurile, cu sparanghelul, nu mai cleveți! Așa vom face, să nu-i supărăm și să se lase cu vreo nouă pedeapsă...

Speranța în mai bine umblă, și ea, mascată, pe cărări întortocheate. Iresponsabilitatea, atitudinea sfidătoare față de lege stau la taifas cu guvernații, fumând în draci, cu paharul în mână, semn că, după mintea lor, toate lucrurile sunt la locul lor, țara neavând nici un motiv să lăcramuze (?!)

Nicolae Lupu

Diluviu

Doamne, cât s-au mărit florile-n câmp
Și fluturi cum au încremenit în soare!
Fanfarele pentru petreceri jură strâmb,
Nu se mai naște nimeni, nu mai moare...

Îi strig cât pot și nimeni nu-mi răspunde,
Prin spuma apelor înoață căimii,
Se imbulzesc sinucigașii spre orunde,
Ia formă-n aer fierbințeala mâinii;

Tu, culcă-ți capul pe o frunză, Ana,
Durerile de trup te scurg în ea!
Pe oglinzi s-a mai deschis o rană
Și-un verde mort se scurge pe podea.

Eu nu mai râd ci fug printre corole
Cu pașii săngerând de greutate;

Căci orele ne-au fulgerat în carne,
Răspund din frunze ploi carbonizate.

În câmp ne-au blestemat pentru lumina
Vândută-n plasa săngelui de tată
Și ne-am tăiat cu spada apei fruntea
Să ne simțim cu humă-nfășurați

E-abisul sterp și poate pentru zodii
În palme se deschide-atâta gol
Că sar vâlvorii peste-orbitoare margini
Și trupul tău miroase a nămol.

Înnoadă-ti somnul pe o frunză crudă
Atât cât gem securile lumești
Sub piatra cărții măntuită-n noapte
De aburul dogorii câmpenești.

- Iстория литерарă ● Moromețiana ● Cronică literară ● Profil liric ●
- Proză ● Cartea de proză ● Consemnări ● Istorie și cultură ●
- Remember ● Gânduri de scriitor ● Debut editorial ● Chenar liric ●
- Oaspeți la Caligraf ● Restituri ● Cartea de poezie ● Meridiane literare ● Revista revistelor ● Biblioteca județeană „Marin Preda” ●

Tradiții și obiceiuri populare Drăgaica

În seria manifestărilor populare de vară cu caracter de spectacol restrâns, axate pe joc, se înscrie și Drăgaica, obicei care se practică de sărbătoarea Sânzienelor (celebrată la 24 iunie).

Născută dintr-un străvechi cult al Soarelui, Drăgaica nu și-a pierdut coloratura păgână, desii este asociată cu o mare aniversare creștină - Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul, fiind un eveniment popular închinat coacerii grădinilor, când se spune că se pot aduna cu succes plantele de leac din paduri.

Obiceiurile din noaptea de Sânziene dovedesc conservatorismul fantastic al tradiției românești, cu mult mai veche decât istoria. De la geto-daci, Sântincile au pătruns în mitofolclorul nostru, sub numele de Sânziene, Frumoase, Minunate, Drăgaici.

Eroina principală poartă numele de Drăgaica, Drăgăiță, Împărăteasă, ea fiind aleasă dintr-te toate celelalte fele, ca cea mai tânără și frumoasă, fiind „regina holdelor”, „stăpână surorilor”. Ea pune la cale Drăgaica, adună cetea la ea acasă, cu vreo trei săptămâni înainte de Sânziene. Personajele principale sunt: mireasa, băiețoiul, 4-6 fete însoțitoare. Mireasa este îmbrăcată ca o mireasă, băiețoiul are pe cap o căciulă ornată cu mărgele și

hurmuz, la brâu înfăptă o batistă albă, în mână ține o sabie. Drăgăicile sunt îmbrăcate în cămăși cusute, poartă boscole sau sorturi, iar la mijloc sunt incins cu tichii de la copii. Ele poartă mărgele, brățări și alte obiecte de podobă. Textul cel mai cunoscut în localitățile Izvoarele și Zimnicele este următorul: „Hai, Drăgaică, să sărim! / Să sărim, să răsărim! / Că stii iarna ce pătim! / Cu mălai din râsnicioară! / Cu peste din undicioară! / Să-ai venit drăgăicile! / să reze spicile! / drăgăciorul drugile! / spicile sunt măricile! / Drăgăcile-s mitile! / Au plecat la florilece! / Imbrăcate cu boscole! / Mor băieți după ele! / Să-ai venit vara bogată! / cu tichii de la copii! / cu mărgele de la fete! / și brățări de la neveste.”

Sârbătoarea Drăgăiciei se ține cu scopul de a apăra holdele și semănăturile, de grădina, de coropișnici și de vierni. În Teleorman, acest obicei este întâlnit în zona Zimnicea, în localitatele: Tigănești, Izvoarele, Ștorebâneasa, Zimnicele.

Obiceiul Drăgăiciei este menționat în „Descrierea Moldovei” de către Dimitrie Cantemir. Se crede că, dacă se prăznuiește acest Sfânt, Soarele nu și mai străbate drumul drept, ci intr-o linie tremurată. În această zi, fetele ies pe

câmpuri, culeg flori de Sânziene și le împleteșc în cununi. Cu ele se intorc acasă și le aruncă peste casă sau peste grajdul vitelor. Dacă cununile se agăță de casă, făta care a aruncat-o se mărită în acest an.

Drăgăicile poartă un steag, asemenea celui de la căluș, sub formă de cruce, care este împodobit cu o năframă, usturoi, tichii de la copii, mărgele și alte podobă. Drăgaica, pe care o aleg fetele, o numesc „sora lor mai mare” și este însoțită de către acestea cu alai, pe ogoare și prin sate cântând și jucând.

Sârbătoarea Drăgăiciei coincide aproape cu solstițiul de vară (21 iunie), marea răscrucă în cursa soarelui, și este asociată cu diverse practici care interesează medicina și farmacia. Femeile se scăldă în anumite izvoare, se spală și se străpesc cu rouă culeasă de pe florile de sănziene în această noapte. Florile au rol fertilizator mai ales pentru pepeni și varză. Fetele și băieții care vor să săcătorescă se strâng în unele sate, seara în ajun de Sânziene. Băieții fac ruguri, aprind факе și le învărtesc în sensul mișcării soarelui spre apus strângând:

„Du-te soare, vino lună, /Sânzienele debună!/ Să le crescă floră-floare, /Galbenă mirosoare!/ Fetele să o adune! /Să le prinădă în cunune! /Să le pună-n pălărie/ toate pentru cunune! /Babele să le răstească! /Până-n toamnă să nuntească”.

Iuliana Cârnaru

Hariclea Darclée - 160 de ani de la naștere

Posteritatea unei mari artiste este și ea afectată de pandemie, în sensul că prestigiosul Concurs Internațional de Canto „Hariclea Darclée”, programat a se desfășura la Brăila, între 28 iulie și 9 august 2020, a fost amânat pentru anul viitor. Dar împlinirea a 160 de ani de la nașterea marii cântărețe de operă *Hariclea Darclée* n-ar fi trebuit să treacă fără a fi marcată într-un fel sau altul.

Vîntoarea cântăreță de operă *Hariclea Darclée* s-a născut la Brăila, la 10 iunie 1860, într-un han, doar din întâmplare, intrărut tatăl său, un moșier bogat din Turnu Măgurele, venise aci cu vaporul, împreună cu soția sa Maria, spre a pune la cale vânzările de grâne din acel an. Si-a petrecut însă copilaria la Turnu Măgurele (până prin 1875-1876) și la Zimnicea (în casa părintească a lui aici a fost primit, în 1877, țarul Alexandru al II-lea și a fost adus ca prieten Osman-Pașa), dar și la București, unde părinții săi aveau o casă în strada Română. Si-a făcut studiile mai întâi la București, apoi la Pensionatul „Lobkovitz” din Viena, cu profesora Marchesi, cea care și-a dat prima seama de calitățile deosebite ale vocii sale. În 1881 se căsătorește cu locotenentul de artillerie Iorgu

Hartulary, pe care îl urmează la Tulcea, Brăila și Iași. Pleacă împreună la Paris, în 1886, hotărâtă să devină o mare cântăreță, dar se vor întoarce în tară și vor divorța. Revine la Paris, i-a lectii de la profesora Sasse și de la profesorul Duvernois, însă este descooperată de Pierre Gailhardt, unul din directorii Operei Mari din Paris, care o recomandă lui Charles Gounod. Va debuta în rolul Margarete din „Faust”, la 14 decembrie 1888, când a făcut o impresie deosebită, iar Gounod îi va da apoi rolul Julietei din „Romeo și Julieta”, găsindu-i și pseudonimul „Darclée”. În 1889 va întreprinde primul său turneu, la Petersburg, tot în 1889 căntă la Nisa, însă consacrarea i-o aduce „Teatru alla Scala” din Milano, capitala mondială a muzicii lirice, unde îl întâlnește pe Ruggero Leoncavallo, ulterior cândând, între altele, în „Tosca” lui Puccini, „Cavalerul rozelor” al lui Strauss, „Traviata”, „Rigoletto”, „Trubadurul”, „Aida” și „Otello”, ale lui Verdi. A mai cântat la Roma, Florența, Napoli, Torino și Genova. Alcătuind o trupă, împreună cu dirijorul Leoncavallo și Valini, va întreprinde numeroase turnee, inclusiv la București, în 1892, 1897, 1902, 1903, 1906 și 1910, cântând cu

deosebire în „Boema” lui Puccini și „Rigoletto” și „Traviata” ale lui Verdi. A mai întreprins turnee la Petersburg, Madrid, Barcelona, în America de Sud și în Statele Unite ale Americii, dar și în Rusia. În 1914 renunță să mai cânte, iar în septembrie 1936 se întoarce în tară, împreună cu fiul său, compozitorul Ion Hartulary-Darclée. La București, se împrieteneste cu George Enescu și Cezar Petrescu și încearcă să înființeze o școală românească de canto, fără să fi găsit sustinere financiară necesară. A locuit la Hotelul „Bratu” din Calea Griviței (pe lângă Gara de Nord), uitată în cele din urmă chiar și de cei care scriseaseră, cu mândrie, despre „privighetoarea din Carpați” cum o numise regale Carol I. S-a stins din viață la 12 ianuarie 1939, la Spitalul Filantropia, în urmare și în săracie și a fost înmormântată în Cimitirul „Bellu”, funeraliile fiind susținute de Ambasada Italiei la București.

În posteritate, totuși, în cîteva momente, *Hariclea Darclée* a avut parte de gesturi semnificative de cinstire. În 1960, regizorul Mihai Iacob a realizat filmul artistic „Darclée”, cu Silvia Popovici în rolul sopranei, în 1995, la Brăila, s-a organizat, din inițiativa sopranei Mariana

Nicolesco, prima ediție a Concursului Național de Canto „Hariclea Darclée”, devenit ulterior festival internațional, în 2010. Banca Națională a României a pus în circulație, în scop numismatic, o monedă de argint în memoria artistei, iar în 2019, la Turnu Măgurele, s-a dezvelit o placă memorială, pe locul unde a fost casa părinților săi și unde a copilărit. De altfel, în 1939, Nicolae Carandino îi dedicase o monografie, o alta fiind publicată, în 1961, de către George Sârbacea și Ion Hartulary-Darclée (republicată în anul următor). Rândurile de fată sunt și ele un omagiu ce se cuvine marii cântărețe de operă, a cărei obârsie trebuie să fie recunoscută ca fiind în Teleorman.

Stan V. Cristea

Cărți primite la redacție

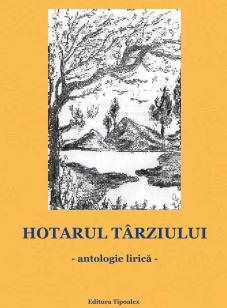
IULIAN CHIVU

Spiridon Popescu

Dumitru Vasile Delceanu

- antologie lirică -

Editor: Vignoles Alexandria, 2020

Caligraf

Revistă de cultură

Editor:
Centrul Cultural
Teleorman

Apare sub egida
Uniunii Scriitorilor
din România

FLOREA BURTAN
redactor-șef

STAN V. CRISTEA
secretar general de redacție

Ana Dobre, Ștefan Mitroi, Nicoleta Milea
Tehnoreditare: Vladimir Mutu

Revista Caligraf este membră a Asociațiilor Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare (ARIEL), înființată în baza Hotărârii judecătoarești și recunoscută de către Ministerul Culturii. Revistă fondată de Ziarul Teleormanul.

Răspunderea pentru conținutul articolelor publicate aparține autorilor acestora. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Revista Caligraf este editată de Centrul Cultural Teleorman - director, Ileana Popa.

ISSN 2734 - 4215 / ISSN-L 1582 - 1412

Adresa redacției: str. Ion Creangă, nr. 52 - 54, Alexandria, județul Teleorman

În atenția colaboratorilor: texte se trimite în format electronic, cu diacritice, la următoarele adrese de e-mail:
floreaburtan@yahoo.com; stan_v_cristea@yahoo.com

Istorie literară

Stan V. Cristea

Eminescu. Oamenii din viața lui

Pe Mihai Eminescu îl putem cunoaște în fel și chip, ca spirit și ca om, dar nimenei n-a avut până acum ideea lui Zenovie Cărlugea, cu al său acrivos volum, **Mihai Eminescu. Dictionar monografic: Oamenii din viața lui** (Iași, Ed. Tipări Moldova, 2019, 752 p., cu ilustr.), de-a aduna la un loc – după cum ne avertizează în cuvântul înainte – „oamenii din viața poetului”, „de la membrele familiei și rude, la prietenii și neprietenii, colaboratorii și cunoscătorii de-a lungul celor aproape patru decenii de existență” (p. 5), în aceeași manieră în care procedează anterior pentru Lucian Blaga (I, 2017; II, 2018) și Tudor Arhezei (2019). Ideea centrală a cărții, care adună „într-o formulă și generosă” o documentare strânsă cu totul inedită¹, dar verificată în planul istoriei literare, este aceea de a fi readus în prim-plan „Omul, în diferite etape ale vieții sale, văzut într-o poliedrică și multirelativă”, mijlocind astfel o mai bună cunoaștere „omului, operei și epocii respective” (p. 5).

Zenovie Cărlugea cuprinde în acest „dictionar monografic” un număr de 180 articole-ceseu, în ordine alfabetica, după numele personajelor de prim-plan și de plan secund care se regăsesc în biografia eminesciană, întocmite pe baza unei cuprinzătoare informații bio-bibliografice, cu accentul pe relația avută de fiecare cu poetul, în diversele momente ale vieții acestuia, iar atunci când a fost posibil, au fost însoțite de imagini-document, în funcție de conținut și în limita accesului la iconografia respectivă. Încă, prin inter-text, este pus cu adevărat în lumină portretul fizic, spiritual și moral al lui Eminescu – Omul și Artiștul, deopotrivă – care fascinează și din această perspectivă, la relațiile pe care le-a avut efectiv sau doar le-a stârnit în timpul vieții, unele dintre ele determinând ecouri prelungite chiar și în postumul. În total, se vede apelarea pentru cercetarea atență a diverselor informații și mărturisiri, din toate acestea urmărindu-se a descriptia „specificitatei și autenticitatea acelor gesturi, exprimării, comportamentei ce au dat măsura inconfundabilei personalități” (p. 7-8), autorul rămânând – cum și mărturisește – într-o atitudine oarecum echidistantă, adică „lăsând portretul să se alcătuiască din toate mărturisirile probate, care se completează una pe alta, interferențiază și se luminează reciproc” (p. 8). De aici și un anume farmec al expoziției lexicu-monografice despre „oamenii din viața lui” Eminescu, figura atât de diferite, sub raportul condiției intelectuale (de la savanți, profesori universitari sau medici, la simpli oameni de rând), ori al condiției sociale (de la scriitori, publiciști, gazetari și artiști, la oamenii politici), ca să nu mai vorbim de membrii familiei și de rude, de colegii de studii și de slujbe sau de mulți prietenii, ba chiar și de iubirile adolescentești sau de mai târziu. O treccere în revistă a acestor „oameni din viața lui” Eminescu, prezenti în dictionarul lui Zenovie Cărlugea nu este posibilă în cronica de față, dar o semnalare concentrată pe unele figuri este revelatoare pentru ansamblul cărții reputației istoric și critic literar, un spirit atât de neastămpărat și de surprinzător prin perspectivele deschise de cercetările sale.

In ceea ce-i privește pe membrii familiei, se remarcă atenția cu care Zenovie Cărlugea îi prezintă pe Gheorghe Eminovici, căminarul, tatăl lui Eminescu, și pe Raluca Eminovici, mama acestuia, pe surorile Aglae și Henrieta (cea mai apropiată de poet), pe frații Ilie, Ioan, Iorgu, Niculae, Șerban și Matei (cel care și-a luat oficial numele poetului, onorându-l apoi cu preocupări constante pentru moștenirea și posteritatea fratelui său), pe bunicii Vasile Eminovici (bunicul patern) și Vasile Jurașcu (bunicul matern).

Dintre scriitorii față de care Eminescu și-arătat aprecierea sinceră trebuie să-i amintim pe Ion Heliade Rădulescu (preamarit într-o strofă din *Epigonii* și în oda *La Heliade*), Vasile Alecsandri („acei rege-al poeziei, vecinim Tânăr și Ferică”, preamarit, de asemenea, în *Epigonii*, care a fost, la rândul său, capabil să ureze: „Apuce înainte și ajungă căt mai sus./ La răsăritu-i falcnic

se-nchină-al meu apus.”) și Iosif Vulcan (cel care l-a debutat pe poet în revista „Familia”, la 25 februarie/9 martie 1866, cu poezia *De-a avea...*), apoi pe acela cu care s-a aflat în relații aparte, respectiv Ion Creangă (la care a și locuit o vreme, la Iași, în „bojudeuca din Tîcu”, indemnându-l să se apuce de scris), I.L. Caragiale (cu care a fost coleg la „Timpul”, dar cu care a avut și un diferend „amorous” în privința Veronicii Micle), Ion Slavici (la care a locuit o vreme, dar în a căruia casă a avut unele necazuri pricinuite de soția acestuia, Ecaterina) și Alexandru Vlahuță (care l-a vizitat, în 1879, în locuința de pe Podul Mogoșoaiei, iar mai târziu, prin iunie 1884, îl vizitează la Iași). Pe de altă parte, nu trebuie uitată adveritatea lui Alexandru Macedonski, cu celebra lui epigramă. În fine, un caz este și cel al lui Andrei Demetrescu, considerat un detractor pe seama așa-zisului pseudonim Gr. Gellianu, atribuit de lorga pe nedrept, un apoi din Călinescu, care l-a numit „un cretin”.

De-a lungul activității sale de gazetar, mai ales că a lucrat la „Timpul” (prim-redactor mai întâi, până la venirea lui Grigore G. Păucescu ca director politic), Eminescu a intrat în relații de colaborare sau cu amicite cu cățiva gazetari ai vremii, între care și amintim pe Grigore H. Grandea, Nicolae Făgărașanu, Moise Ronetti-Roman, Gheorghe Seșăman (care era și președinte Societății „Carapati”, din care facea parte și poetul), Dimitrie Teleu (cu care jucă popice la Coloseul Oppler, acesta lăsând și o surprinzătoare cărticică de anedote, *Eminescu întreg*, apărută în 1904), Grigore Ventura și Nicolae Bassarabescu (din cauza caruia își înaintează prima demisie de la „Timpul”, la 15 februarie 1883). Pe un alt palier s-ar înscrie unii publiciști din epocă, precum Ieronim G. Barbu, Petre Grădișteanu, Vasile Pogor, Stefan Vărgolici sau Constantin Calmușchi (cel care vorbește în numele „tinerimii universitare”, în ziua prohodării lui Eminescu, când carul mortuar a oprit la statuia lui Gheorghe Lazăr, din fața Universității).

Gazetăria de la „Timpul” l-a adus pe Eminescu în relații cu politicienii ai vremii, din această galerie nelipsind Ion C. Brătianu (care s-a aflat, ca prim-ministru, în fruntea guvernării liberele din anii 1876-1888, împotriva căreia, în calitate de gazetar-combatant în paginile ziarului conservator „Timpul”, a luat atitudinea fără menajamente), Petre P. Carp (conservator), Lascăr Catargiu (conservator de prim-plan), Iacob Negruțiu (conservator, junimist de frunte), Grigore G. Păucescu (conservator, devenit director politic al ziarului „Timpul”, în 1882, când Eminescu rămâne redactor pentru partea politică) și Theodor Rosetti (junimist de frunte). În dictionar sunt de asemenea, prezentată Mihail Kogălniceanu (căruba Eminescu-i a purtat o prețuire și o admirație deosebite, „între altele, pentru inițierea curențului național-popular de la „Dacia literară””) și C.A. Rosetti (lder liberal, influent prin ziarul „Românul”, cu care Eminescu a polemizat constant), dar și domitorul Alexandru Ioan Cuza, regele Carol I și regina Elisabeta (cu pseudonimul literar Carmen Sylva; i-a și tradus în limba germană, împreună cu Mite Kremnitz, un număr de 21 de poezii, pentru antologia „Românișcane Dichtungen”, apărută la Leipzig în 1881).

Figurile unor savanți cu care poetul a avut unele legături, directe sau indirecte (Moses Gaster, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Eudoxiu Hurmuzaki, Nicolae Iorga, Nicolae Teclu, A.D. Xenopol), alături de o serie de intelectuali de mare clasă (Nicolae Ciurea, Vasile Conta, Nicolae Densusianu, Artur Gorovei), reprezintă nume aparte în galeria care constituie „oamenii din viața lui” Eminescu. În acest context se înscrie, în primul rând, figura lui Titu Maiorescu, profesor universitar, critic literar și estetician, om politic și unul dintre fondatorii „Junimii”, căruia îl sunt dedicate cele mai multe pagini din dictionar (20 în total), articoul-ceseu fiind pe deplin motivat de rolul pe care acesta l-a avut în viața poetului, atât în ceea ce privește studiile urmărite în

străinătate și unele posturi publice pe care le-a ocupat, cât mai ales în privința receptării și impuneri operei lui Eminescu în conștiința publică, dar și în ceea ce privește posteritatea acestuia (donând manuscrisele poetului către Academia Română, pe care le avem astăzi ca facsimile).

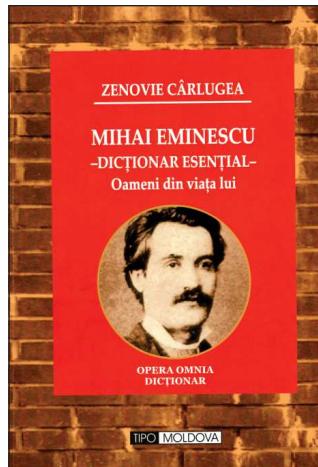
Încă din junete, pe când se tinea după trupa Fanny Tardini și ajunge, apoi, susfăr în trupele de teatru ale lui Iorgu Caragiale și Mihail Pascaly, Eminescu va face cunoștință cu lumea artistică românească, față de care va manifesta un atașament aparte. Era prieten cu Ciprian Porumbescu și Toma Micheru și va fi încântat de Matei Milo, Ernesto Rossi și Pablo de Sarasate (dar și de Carlotta Patti).

Lunga listă a prietenilor și colegilor poetului ar necesita ea însăși un spațiu aparte, pentru a releva multitudinea relațiilor stabile la un moment dat ori păstrate de-a lungul anilor. Reținem doar câteva nume, în ordinea alfabeticii din dictionar: Samson Bodnărescu, Stefan Cacoveanu, Al. Chibici-Reveneanu, Filimon Ilia, Teodor Nica, Petre Novleanu, Iacob Onea, Miron Pompliu, Constantin Simion, Teodor V. Stefanelli, Petre Uilăcanu, unii dintre ei evocându-l cu căldură pe poet. Figura profesorului Aron Pumnul, care i-a fost dascăl și mentor, are un loc aparte în viața lui Eminescu, care publică primele sale versuri, *La moartea lui Aron Pumnul*, în luna ianuarie 1866, într-o broșură comemorativă editată de Gimnaziul din Cernăuți.

Pe de altă parte, bolile lui Eminescu l-au adus în contact cu o serie de medici, dintre care amintim aici, tot în ordinea alfabeticii din dictionar, doar pe Grigore Foca (doctorul care l-a însotit în deplasarea la Viena, pentru consult, apoi până la băile de la Bad-Hall), Francis Isaac (medic curant de la Botoșani, din anii 1887-1888), Heinrich Obersteiner (medic curant de la Sanatoriul din Oberdöbling), Gustav Otreba (din comisia care i-a recomandat cura balneară la Băile Lîman-Odesa), Ludovic Russ (care l-a îngrijit în decembrie 1884, când a avut o fractură la picior) și Alexandru Șuțu (cel care l-a consultat, la 20 martie 1889, împreună cu Zaharia Petrescu, medic militar, cu gradul de colonel, și profesor universitar – care nu este prezent în dictionar –, la Institutul „Caritatea”, din strada Plantelor nr. 1, concluzionând că starea poetului reclama sedere într-un institut, „atât spre îngrijire și căutare că și spre linșințarea publicului”).

Alături de galeria medicilor care l-au îngrijit într-un fel sau altul pe Eminescu, relevând și numele unor „oameni de bine”, ale căror gesturi față de poet nu pot fi trecute cu vederea. Să este cazul să amintim aici, cel puțin, pe Wilhelm Kremnitz (care îi oferise găzduire poetului pentru scurtă vreme, înțesând astfel dialogul acestuia cu soția sa, Mite Kremnitz, pe teme culturale, literare, lingvistice, dar și... sentimentale) și Nicolae Mandrea (cel care-i asigurase sederea de-o vară la Florești, unde a întâlnit-pe soția sa, Zoe Mandrea, pictoriță de talent, care a lăsat unele imagini ale conacului unde a locuit poetul).

Evident, din dictionarul lui Zenovie Cărlugea nu puteau lipsi iubirile lui Eminescu, și anume: Casandra („iubita de la Ipoteză”), Eufrosina Popescu (iubirea din perioada peregrinărilor cu trupele teatrale), Fräulein Milly („blonda Milly” din Potsdam, de prin 1874), Elena Dutescu („iubita de la Florești”), inspiratoarea poeziei *Freamăt de codru*, Mite Kremnitz (în iarna 1878-1879, invitat în casă Kremnitzilor, poetului îi cade simpatia „madame Mite”, căreia îl dădea lecturi de limbă română; despre relațiile dintre cei doi chiar Eminescu a dorit să lase propria-i „versiune”, prin acele *Amintiri fugăre despre M. Eminescu*, publicate mai întâi în „Convorbiri literare”, în traducerea lui Paul Zarifopol, în 1933), Cleopatra Poenaru (care apare în viața poetului prin 1880, fiind inspiratoarea poeziei *Pe lângă loplopă fără sof*) și, desigur, Veronica Micle (pe care poetul a cunoscut-o la Viena, în 1878, întâlnind-o la Iași, în perioada 1874-1877). Reîntâlnirea lui Eminescu cu Veronica Micle, la Iași, va da naștere unei iubiri

célébre – *Dulcea mea Doamnă / Eminul meu iubit* este titlul volumului de corespondență inedită dintre ei, apărut în 2000, care spune totul despre cum a „arăt” această iubire – care a cunoscut unele crize, în 1881, când se intervine „pezevenchiul cel de grec”, numenul altul decât I.L. Caragiale, pe atunci revizor scolar în Moldova, apoi începând din august 1882, când, obosit și bolnav, poetul îi explică iubitei sale că, lipsit de mijloace materiale, nu poate să-i asigure un viitor potrivit, în fine, când intervinse și Maiorescu, prevenindu-l pe Eminescu asupra acestei nefericite relații.

Am remarcat deja impresionanta și acriobioa documentare care stă la baza cărții lui Zenovie Cărlugea, dar am găsit și câteva scăpări. Spre exemplu, la „Grigore G. Păucescu ar fi trebuit să fie dată o fotografie, să fie menționată scrisoarea trimisă poetului, de la Săceni, la 10 august 1880, să fie relevată prezența poetului în casă acestuia, din strada Clementei nr. 2, unde citit „Scrisoarea I” și „Scrisoarea III” (este evocat, de altfel, „prietenugul” pe care acesta îl arăta artiștilor și literatilor, prin intermediul unui articol al lui I.L. Caragiale) și să fie evidentiat faptul că Păucescu este primul editor al unor articole publicate de Eminescu în ziarul „Timpul” (*Culegere de articole d'ale lui M. Eminescu publicate în „Timpul” în anii 1880 și 1881*, cu o prefacță elocventă, având două ediții în 1891 și o altă în 1896). Apoi, s-ar fi cuvenit să fie menționată și soția acestuia, delefata Zoe Gr. Păucescu, amfitrioană de salon, precum o faceau, în epocă, soțile lui Petre Grădișteanu și Nicolae Mandrea. Să-i o inadversitate, anume privitoare la casa lui Păucescu, pentru care se dă o fotografie (p. 528), preluată de pe Internet, însă nu este ceea din fosta stradă Clementei, astăzi C.A. Rosetti, în locul căreia, după ce a fost cumpărată de către regele Carol I, a fost ridicată aripa din stânga a Fundației Universității, unde a și fost amplasată o placă memorială la 15 iunie 2001. În fine, poate că din dictionar-nar fi trebuit să lipsească Ioan M. Bujoreanu (de la care Eminescu păstra în „cuțufărul” său o cărticică, *Revedere Moldovei cu România sub Alecsandru Ioan I în 1859*, tipărită în chiar anul lui). Sunt, însă, scăpări inerente unei cercetări de o asemenea anvergură, pe care Zenovie Cărlugea a desfășurat-o pe parcursul mai multor ani, cu rezultatele pe care le vedem în această carte, care ocupă de-acum un loc distinct în eminescologie. Ea este relevantă, în primul rând, pentru înțelegerea modului în care Eminescu a relaționat cu oamenii epocii sale și a modului cum imaginea sa se proiectează pe „pânza vremii”.

În aceste „oglinzi ale alterității” – ne asigură cercetătorul – „personalitatea lui Eminescu se reflectă, dincoace de o mitizare care a lăsat spornic și, mai ales, dincolo de imaginarii specioase din anumite construcții egizetice, cu întregul freamăt mundan și epidermic al ființei omenesti, cu preferințele, cutumele, angoașele, complexele, reacțiile, implicăriile și evitările, atragerile și respingerile, dar mai ales cu iuluzele uitătoare de sine și deziluzile amarelor regăsiri de sine” (p. 8). Este aici un „alt Eminescu”, mai bine conturat decât cel pe care-l putem reprezenta potrivit lucrărilor ce i-au fost dedicate până acum, un Eminescu în deplinătatea umanității sale, un Eminescu „într-o oameni” sau, mai potrivit spus, un Eminescu văzut prin „oamenii lui”...

Eseu / Marin Preda - 40

Ana Dobre

Viața ca o pradă - autoficțiune și mitologie personală

(Urmare din nr. trecut)

Mitul vânătorii relevă semnificații simbolice și religioase, precizează Anna Ferrari în *Dictionarul de mitologie greacă și română*. În Antichitatea târzie, subliniază autoarea, la Roma, vânătoarea nu mai era un mijloc de supraviețuire. Devenise o formă simbolică de preamărire a suveranului sau o referire la viața de dincolo. Astfel, tema vânătorii ascundea un regret, o nostalgie a omului devenit păstor și agricultor, față de trecutul său de culegător și vânător. Se relevă aici, „semnul idealizării nostalgice a unei naturi neatinse, unde domnesc zeii pe care, uneori, vânătorii îi întâlnesc cretareând pădurile și oprindu-se la izvoare”. Vânătoarea, una ritualică, ar fi simbolul acestei întâlniri, în care morțorii pot pieri, devenind un vânător de preț al zeilor.

Sunt simbolisme posibile, incitate. Pentru Marin Preda, însă, singura zeitate recunoscută este viața, *viața ca pradă* care-l pune pe om în ipostaza vânătorului titan, *viața ca dar*, un dar bun de contemplat în lumina rățiunii recuperatoare a amintirilor semnificate. Simbolismul vânătorii este extrem de complex. Vânătoarea este acțiunea prin care omul poate supune/invinge viața, transformând-o în trofeu, ajungând, astfel, la revelarea destinului. Ideea lui Marin Preda este că destinul nu actionează împlacabil, că poate fi influențat prin întâmplări care sănătatea mister, de revelație.

Dacă semnificația simbolice, profane, se dezvoltă relativ mai ușor, cele religioase, relevabile în straturile de profunzime, pot fi aflate în patosul căutării adevarului vietii, al povestilor despre/de viață într-un fel asemănător cu simbolismul vânătorii regale a lui Dumitru Radu Popescu. Ar fi *vânătoarea sensurilor*, a ideilor ca o inițiere secretă menită a-l pune în scenariul propriei vietii, dar și a-l scoate din labirintul incertitudinilor, incertitudini care privesc eul în complexă relație cu lumea, cu sine, cu celuilalt.

„Ideile sunt un vânător rar în pădurea ideilor”, zice Victor Hugo. Acest vânător rar, cuvântul cu universul lui miraculos, *ideea*, este urmări și de Marin Preda, magia cuvântului urmărit-ului, cum o spune el însuși, întotdeauna, ca și aură: „Am devenit scriitor descupérind forța lui (cu cuvântul, n.m.) magică, până ce intr-o zi, spre apăsprezece ani, am încercat să-l fixez pe hărție. Chiar cuvintele care îmi treziseră viața conștiinței nu fuseseră ele misterioase? Dacă eu luasem în brațe o pâine și nu mai voiam s-o dă celorlăți, cum să îmi mai dea încă una? Fișez ar fi fost să mi se smulgă din brațe. În loc de asta, am auzit: «Na, mă, și pe-asta!» și forța magică a cuvântului astfel rostită mă făcuse să las din brațe ceea ce luasem și să devin conștient că există”. Să încălțăm „Singular lucru care mă facea să rămân mut de fascinație era cuvântul rostit de oameni”.

Prin transferul de sensuri, cuvântul transportă ideile din realul *real* al existenței în realul *virtual* al creației. Se relevă, astfel, complexa relație cu omului cu viață, văzută ca o pradă care trebuie vânăță, cucerită, supusă, asadar. În această ecuație cu două necunoscute, eul este, aparent, vânătorul. Ecuația nu este, însă, absolută, termenii, necunoscutele se pot schimba. Si atunci, se poate schimba relația dintre vânător și vânător. *Eu văd viața ca o pradă* poate deveni *viață, ca o pradă, mă vână...* Este acesta un mod subtil de a sugera relația dintre viață și destin, de a punere eul pe scut sau sub scut...

Al. Piru legă comparația din titlu de numele scriitorului însuși, Preda având ca etimon latinesc substantivul *praeda* din care a evoluat cuvântul *pradă*. Dacă vedem lucrurile în acest fel, *viață ca o pradă* ar putea desemna lupta eului cu

sine, căutarea obstinată a sinelui, fapt posibil dacă raportăm interpretarea la afirmația lui Niculae din *Morometii*, II: „Eu îmi cauț eul meu”. Marin Preda își cauță, de asemenea, sinele, pentru a-și înțelege destinul.

Sensurile complexe se relevă într-un fragment din Capitolul 11. În decembrie 1948, când Marin Preda avea 26 de ani – vîrstă aurorală a tuturor posibilităților, și când credea că este vânătorul proprietății vieții, la Sinaia, într-o zi frumoasă de iarnă, el trăiește intens miracolul unei revelații:

„...Brusc m-am trezit dimineață Adormisem fără să stiu cu lampă aprinsă, cu aceste gănduri. Le și uitasem. Afara ningea. Braziile verzi erau încărcăt de zăpadă. Pământul erau băi. Oamenii negri treceau agale prin această lume în care cerul cu pământul se contopeau. Zarea pierse în pădurile din fața ferestrelor.

M-am îmbărat și am ieșit afară. O surpriză. O sătmă, zăpada, dar când o vedem din nou, abila ei par că spală găndurile. Chiar dacă nu vrem, ceva alb pătrunde și în noi. *Ne ninge; pâna și pe chipul omului murdar apare un surâs: ochiul lui uită de intruchiparea a ceea ce e și încălătă il face să-și aducă aminte că și el a fost odată curat și e nedumerit că iată, poate fi din nou, cel puțin atât timp cât de sus cade asupra lui, anume parca pe căciula pe care o poartă pe cap, peste genele ochilor, fulgii de zăpadă care de sus, din cer, în cădere lor, și-au păstrat minunatele forme de stele mici, care îi se topesc ca o părere pe măini și pe față. E, poate, o atingere diafană de care n-a uit partea? Sau pe care a gonit-o înrăută că un căine care a primit mulai lovituri? „dată, paradisul! am gădit, care e locul tău în el?...» Am intrat în vila în care ni se servea masa. Am măncat unt cu pâine și dulceță, cu cafea cu lapte. Nu era încă nimeni în sufragerie. Mi-am continuat plimbarea prin ninoare. Când am auzit o voce interioară pe care o așteptam de mult, din lungii ani pe care îi petrecusem pe cămpia scăldată în soare. O uitasem fugind de ea și anii o acoperisero. Când mă culcam pe pământ și mutenia lui îmi șoptea: «Să tu vei fi mut și vei fi una cu mine. Noi doi suntem prieteni, te las să trăiești, bucură-te, dar esti al meu. Nu acum, când esti un copil, mai târziu... Restul, *viața care și-a fost dată îți aparține*, faci cu ea ce vrei, dar dacă mă uit, cu atât mai mare îți va fi surpriza după ce anii tăi vor trece, când ne vom întâlni din nou și va trebui să-ți dai seamă că nimic nu ti-a rămas afară de mine. Nu mă uit și atunci ai să vezi că tot ceea ce vei trăi, îți va apărea ca un dar și nu ca o cucerire a ta și mintă. Nu e așa că și atunci îți aparține?*

Se deceleză, însă, și un alt sens („Desigur, viața nu e un cal mort, dar e, pentru un scriitor tânăr, o pradă care nu cedează dacă nu știi de unde s-o apuci. s.m.”), un sens care restrâng aria semnificațiilor la problematica relației tânărului scriitor cu destinul lui. Concret, la ecuația vieții care-l include pe Marin Preda ca aspirant într-ale literaturii și destinul care întârzie să i se dezvăluie destin pe care el îl intuiește. Pentru omul Marin Preda, viața este un dar, pentru scriitorul Marin Preda, prada pe care trebuie să o răpuncă pentru a-și afirmă victoria... Intuiția, formă superioară a inteligenței, este cea care îl ghidăză atunci când obstacolele vieții pot bara destinul, îl pot împiedica să se manifeste și să triumfe.

Întâlnirea cu destinul, de fapt, intuirea acestei întâlniri, coincide cu despărțirea de universul prietenului, de familie, de tatăl său, mai ales, pentru a traversa alte cercuri ale existenței, pentru a se descoperi, pentru a-și afla eul... Reflectarea în conștiință a acestor despărțiri îduce în dar și revelarea sensului: „Deși tatăl meu se despărțise de mine în acea zi de septembrie '40 când mă condusese la gară și îmi spuse că nu mai are bani să mă țină mai departe la Școala Normală, despărțirea era nesimțită de mine, și rămănea și atunci, în '48, la fel de enigmatică, mai ales că în toti acei ani, în timpul războiului, până în '45, nu mai dădusem niciodată pe-acasă, nu mai scrisesem și nici el mie. Numai instinctul mă prevenise că despărțirea era irevocabilă, n-aveam ce mai căuta în sat, eram aruncat în viață și trebuia, ca orice viațătoare, să aflu singur secretele pădurii. Ce facusem?”

În relația viață-destin, imaginea tatălui este, dominantă, ca umbra unui arbore falnic, de care nu poți face abstracție, deși aparițiile chipului patern nu abundă. Ceva persistă în memoria afectivă a lui Marin Preda, acel ceva care ordonează și restructurează toate celelalte imagini. Cea ce face tatăl deschide miracolul revelației și declanșeză *aventura conștiinței*:

„Aventura conștiinței mele a început într-o zi de iarnă când o anumită întâmplare m-a făcut să înțeleg deodată că

se oferă, ca un dar, nu ca o pradă... Totul este, atunci, zădănicie? Eterna alergare nu are niciun sens? „N-o să ai niciodată mai mult decât ceea ce simți în aceste clipe, nu uită, o, nu uită, și atunci când va trebui să ne revedem și să-ți dau adăpost, vei fi ca și acum și nu te vei spera...”, aude el glasul pământului. Nu ne rămâne decât să rămână într-o vîrstă aurorală a tuturor posibilităților, și când credea că este vânătorul proprii vieții, la Sinaia, într-o zi frumoasă de iarnă, Pierzând acest dar, omul își poate oferi doar iluzia unei victorii efemere în raport cu timpul în dubla lui dimensiune – obiectiv și subiectiv.

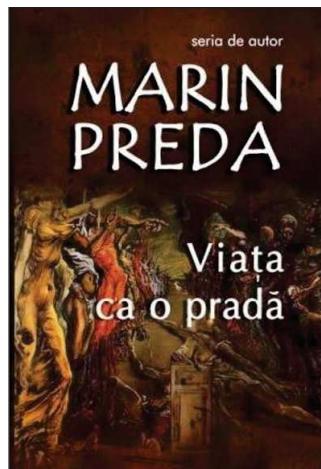
„Intuițile mele asaltau din toate părțile viața pe care o cunoșteam până atunci fără să reușesc să intru în mijloc ei. Imagini groteski îmi veneau în minte”, notează și marturisête Marin Preda: amestecând în minte, ca Goya în desenele lui, „imagini groteski”. Una dintre aceste imagini este o parabolă în care sensurile sunt decelate de autorul însuși, fără epuizarea lor totală: „Văzusem odată un cal mort într-o văgăună, cu o grămadă de cătelani scăldălăind de foame și de nepuținită care se repezeau în el să sfărteze. Dar de oriunde îl apucau, nu reușeau nimic, calul rezista. Își infișea dinții în bură, în pulpe, în spine, se proptea în picioare bătând din cap și scheuând. Prima îmbucătură, care ar fi deschis drumul celorlăți, le scăpa. De unde? Din ce loc? Am stat mult să-i văd ce face și mă uitam la ei razând. Nu era printre ei niciunul bătrân și experimentat care să-i învețe”.

Se deceleză, însă, și un alt sens („Desigur, viața nu e un cal mort, dar e, pentru un scriitor tânăr, o pradă care nu cedează dacă nu știi de unde s-o apuci. s.m.”), un sens care restrâng aria semnificațiilor la problematica relației tânărului scriitor cu destinul lui. Concret, la ecuația vieții care-l include pe Marin Preda ca aspirant într-ale literaturii și destinul care întârzie să i se dezvăluie destin pe care el îl intuiește. Pentru omul Marin Preda, viața este un dar, pentru scriitorul Marin Preda, prada pe care trebuie să o răpuncă pentru a-și afirmă victoria... Intuiția, formă superioară a inteligenței, este cea care îl ghidăză atunci când obstacolele vieții pot bara destinul, îl pot împiedica să se manifeste și să triumfe.

Întâlnirea cu destinul, de fapt, intuirea acestei întâlniri, coincide cu despărțirea de universul prietenului, de familie, de tatăl său, mai ales, pentru a traversa alte cercuri ale existenței, pentru a se descoperi, pentru a-și afla eul... Reflectarea în conștiință a acestor despărțiri îduce în dar și revelarea sensului: „Deși tatăl meu se despărțise de mine în acea zi de septembrie '40 când mă condusese la gară și îmi spuse că nu mai are bani să mă țină mai departe la Școala Normală, despărțirea era nesimțită de mine, și rămănea și atunci, în '48, la fel de enigmatică, mai ales că în toti acei ani, în timpul războiului, până în '45, nu mai dădusem niciodată pe-acasă, nu mai scrisesem și nici el mie. Numai instinctul mă prevenise că despărțirea era irevocabilă, n-aveam ce mai căuta în sat, eram aruncat în viață și trebuia, ca orice viațătoare, să aflu singur secretele pădurii. Ce facusem?”

În relația viață-destin, imaginea tatălui este, dominantă, ca umbra unui arbore falnic, de care nu poți face abstracție, deși aparițiile chipului patern nu abundă. Ceva persistă în memoria afectivă a lui Marin Preda, acel ceva care ordonează și restructurează toate celelalte imagini. Cea ce face tatăl deschide miracolul revelației și declanșeză *aventura conștiinței*:

„Aventura conștiinței mele a început într-o zi de iarnă când o anumită întâmplare m-a făcut să înțeleg deodată că

exist. Era multă lume în casă, ființe mari așezate în cerc pe scaune mici și care se uitau la mine cu priviri de recunoaștere, dar par că îmi spuneau cu ostilitate, te vedem, eşti de-al nostru, dar ce faci? Atunci am auzit o voce: «Lăsați-l în pace! Na, mă, și pe-asta!». Își cel ce rostise aceste cuvinte a luat de undeva de pe sobă o pâine mare și rotundă și mi-a întins-o. Atunci mi-am dat seama că țineam strâns ceva în brațe, tot o pâine, și că asta era cauza priovirilor rele îndreptate asupra mea. Pusesem mâna pe pâinea de pe masă care era a tuturor și nu mai voiam să dau la nimene din ea. Lă acel om, de care ascultau toti, în loc să-mi o ia cu forță, cum furioși se pare că voiau celalți, făcându-mă să scot râncete, îmi mai dăduse una: «Io-a, ma, și pe-asta!». Parcă m-am trezit dintr-un somn. M-am uitat la toti linșișt și am pus încet și cuminte pâinea din brațe pe masă. Nimeni nu mai mă luat după aceea în seamă, au început să rupă din ea și să mănaște”.

Tatăl este cel care realizează smulgerea din instinctualitate, trezirea conștiinței și dă, astfel, sens ascensional vieții copilului, orientându-i, totodată, intuitiv, destinul. Nu instinctul de acaparare, de proprietate este fundamental, orientat către o *pradă concretă*, în acest caz *pâinea*, sau *hoitul calului* în cealaltă scenă simbolică, ci înțelegerea unui adevară, înțelegere care vine mai târziu odată cu rememorarea întâmplării de demult: „...aventurile vieții noastre sunt ale conștiinței, deși viața ei adevarăță nu e niciodată liberă de instințe și nu o dată nepuțincioasă în față lor, în râu, dar și în bine”.

Dacă soarta părea că decide în locul lui, „parcă, ignorându-mă”, scena aceasta, predominant vizuală, realizată în lumini și umbre, clarifică relația dintre viață și destin. Viața îi reuneste în aceeași imagine – Tată-Fiu, pentru a-i revela, prin rememorare, posibilele sensuri ale ecuației viață-destin.

Să revedem detalii scenei care are reprezentabilitatea ei. Aceeași masă de lemn, rotundă, ca în cina Morometilor. Figurile celorlăți rămân în umbră, nu ies din obscuritate. Patru sunt elementele care creează într-un simbolism al scenei: Tată, Fiul, Pâinea, Masa, semnificativ, ca cele patru puncte cardinale din semnul crucii. Nu și vorba neapărat de o religiozitate a scenei care să o duce la cina arhipelagică, biblică – *Cina cea de taină*. Este mai mult un mod de a sugera circuitul tamic al cuantelor vieții în fizica și metafizica, în materialitatea și spiritualitatea lor.

Există permanent o sugestie a înțâlnirii instinctelor și conștiinței, revelată, la ceasul rememorării, în relația cu învățătorul Teodorescu. Învățătorul, s-ar putea spune, o altă figură paternă care-i veghează destinul, pe cănd tatăl, Tudor Călărașu, este mai mult un martor al vieții lui: „Conștiința măsură proporțiile dezastrului care ar fi urmat, iar instinctele tremurau: nu se știe ce-aș fi ajuns în viață dacă jocul întâmplării, al cărui erou erau, s-ar fi destramat și eu și fi apărut în ochii învățătorului aşa cum eram și nu cum, prin nu și nici ce mister, credea el că sunt. Adică dintr-acei mai buni...”

(va urma)

Cronică literară

Nicoleta Milea

Poetul visurilor oarbe

Nicolae Dan Fruntelată, *O sută și una de poezii*, Antologie, prefată și selecția reperelor critice de Aurel Goci, Editura Academiei Române, București 2018

Întâlnirea cu acest volum stârnește apetitul cititorului pentru o nouă dimensiune a lecturii poemelor lui Nicolae Dan Fruntelată, prin dubla perspectivă pe care o propune: ideatic și stilistic.

O sută și una de poezii reflectă un proces de durată, întins, pe mai multe decenii, o selecție din cărțile de poezie ale lui Nicolae Dan Fruntelată, începând din 1977, când a debutat editorial cu volumul *Puterea sunetului*, Editura Scrisul Românesc, Craiova.

Cum înșuși autorul consemnează în *Notă asupra ediției*, cele patru părți ale antologiei (și care corespund celor patru capitulo), sunt ordonate tematic, pe spații-matrice.

Primul capitol, *Dorlin*, este unul despre lumea copilariei și a tinereții, poemele fiind selectate din volumele: *Puterea sunetului* (1977), *Noaptea grădului nou* (1978), *Viața în limba română* (1982), *Inventatorul sperantei* (1981), *Războul moral de catifea* (1995).

Al doilea capitol, *Colentine*, *Colentine*, „despre marginile marelui oraș, despre recrere în altă dimensiune a viselor”, este o selecție din volumele *Inventarul sperantei* (1981), *Depozite de film* (2004), antologia *Paharamar* (2012).

Al treilea capitol, *Poeme de scris pe ziduri*, poarta chiar titlul unei cărți apărute în 2012, din care s-a făcut selecția, dar și poeme cuprinse în volumul *Baladângile*, apărut în 2017 și care „Sunt poeme-manifest despre timpul prezent al tării și al oamenilor ei.”

Ultimul capitol, *Scrisorile de la Grand Vanjou*, cuprinde poeme din volumele *Baladele de la Grand Vanjou* (2012) și *Târziu, plouerul* (2016), precum și câteva poeme inedite „propunând o întoarcere la Mica Valahie, spațiul originar, lumea căreia și datorăz existența mea, iubirile, totu...”

Odiseea poetului se bazează pe preponderanță pe imaginea *ideii de realitate* în raport cu imaginea realității artistice însăși: „Scrie după mine/ pe zidurile albe ca o hărție/ scrie: te iubesc, libertate/ te iubesc, democrație!/ și pă urmă du-te dracu' la munca/ la un patron împuñut/ du-te la furat, du-te la cerști/ sau du-te la școală ori la puscărie/ Te iubesc, libertate/ te iubesc, democrație!/ Poate

sunt Tânăr, Doamne ferește!/ pe mine nimeni/ nu mă iubește/ doar visuri oarbe că o să vie/ clipă de grație, de bucurie/ să am de toate, o, ce prostie!/ Dar te iubesc, libertate,/ te iubesc, democrație!” (*Scrie după mine*)

Cultivarea *melancoliilor civile*, pe măsura împlinirii sinelui în universul liric, dincolo de trădă, ţine de vocația slujirii cuvântului, care pune în evidență elevația rostirii. Devotuinea pentru creație, trăita din plin, îi dă căstig de cauză poetului armonizat cu aura subtilă a cuvântului, într-un timp de multe ori vitregit de imperfecțiuni față de realitatea imediată.

Poet de inconfundabilă atitudine, stăpân pe arta versului, Nicolae Dan Fruntelată slujește de cătreva decenii bune unui ideal propriu de *homo aestheticus*, cultivă și valorifică teme și motive într-o depință libertate de manifestare a expresivității: cuvântul condită poetului și a poeziei, destinul uman, ipostazele iubirii, ascensiunea precipitată a timpului, spectacolul dinamic al vieții, istoria, iubirea de teră, clipă în durată pe care o intreosează liric și se contește cu etc.

Poemul care deschide antologia, *Glorie tie*, este o *Laudatio*, -elogiere adusă Cuvântului.

Filogr de formăție, profund cunoșător al muantelor de rigoare, poetul are în îndemnătoare mijloacele necesare de a pune în lumină rostiri reperitorii în sensul propus: „Glorie tie, cuvânt nemeric/ tăvălit în tranșeele veacului/ înselat și trădat de toate gramaticale/ și de-a bogătului și de-a săracului/ decorat după dezastre, uciș/ și inviat de gura arsă a poetilor/ haină de gală a fricilor mele/ frunză amără a diminejilor/ cheie a lumii, când te găsesc/ îmi găsesc moartea prin poezie/ glorie tie, cuvânt nemeric,/ glorie tie”.

Reprezentativ nu numai pentru direcția tematică, dar și pentru atitudinea social-morală a poetului, elogiu cuvântului se îmbină cu cel al actului creator. Armonia înțregului ne trimită cu gândul la o cheie de lectură cu accent pe *funcția poetică deschisă*. Asemenea unui document de viață cotidiană, *Glorie tie* este certificatul de existență al Cuvântului, însăși existența sa.

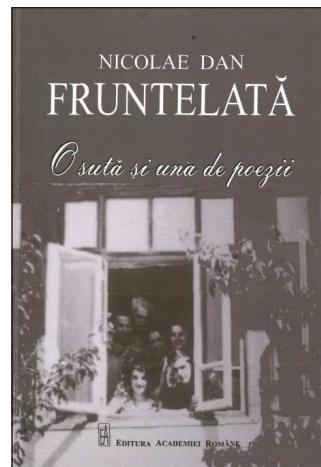
Într-o serie de poeme de nobilă esență lirică, poetul nu poate fi imaginat în afara întâlnirii cu sinele, dar nici în afara însemnelor partenerilor de dialog. Reacții bipolare se succed și, dincolo de constanța relativității întâmplărilor, descumpărările

se echilibrează pe cale naturală în perspectiva timpului care-l ajută, mișând pe o puternică trăire interioară, să-și definească starea: „Aflați despre mine că o du foarte singur/ ca un tren fără cale ferată și gări/ că o duc în betie de toamnă – împușcată cu arome de struguri putrezind lângă nări/ ceea ce vă dorește căteodată și vouă/ când de dorul cuvântelor voastre mai zac/ și când valuri de lacrimi îmi apasă orbita/ când m-amnențin noaptea cu pedeapsa să tac/ (...)/ aflați despre mine, uități despre mine/ căci fără de mine mai singuri veți fi” (*Aflați despre mine*).

Uneori, poemul poartă o dedicatie, sănătatea și prețuirea, dar și al faptului că și-a înșisă organică literatura „înaintășilor: *Părinții noștri*, Petru Ion, Narcisa, Ion și Lucia; *Moartea bătrânelor cartiere*, lui M.R.P.; *Cântec de hoț Tânăr*, Lui Fănuș Neagu; *S-a făcut de iarnă*, Petru Dan Dumitrescu; *Ca de obicei*, Lui Nichita Stănescu; *Cu ultimul tramvai de noapte*, Lui Nicolae Labis; *Dor de Jorge Luis*, Zeului meu orb; *Recurs*, Tot românui plânsu-mi-s-a, Eminescu; *Cartea de la Dunăre*, Petru Jean Ionescu, în amintire. Alteori, face trimitere la orientările și curente literare care își propun să transforme universal subconștientul în imagine artistică: „Licituriciu și arde tângă mai la deal și mai la vale/ un păstor cu baladângă/ plimbă oile matoaie/ și le minte și le duce/ într-o stâna dadaistă/ unde brânza o iau alții/ unde iarbă nu există/ unde bacii nu au carte/ dar diplome, căcălău” (*Stâna dadaistă*).

Deplina incredere în capacitatea limbii române de a fi permanent purtătoare de valori, prin elogiu adus poeziei ca factor de educație estetică și morală, îi aduce un binemeritat prestigiu printre militanții în cultură din zilele noastre: „Nu vă jucăți, nu glumiți cu limba română nu se poate juca/ în răspăr, în idiomuri moderne/ limba română e boala mea/ și durerea ca o floare/ din grădinile dumnezeiști/ ale unui veac orb care moare/ ca o gutie palidă, ca o toamnă/ putrezită în ferești/ Dar nu vă jucăți/ pentru înimă voastră/ nimic nu e trist, nu-i destul/ voi credeți că atăi găsi cheia unei comori/ că viața e cool, că sexul e cool/ și. Doamne, aveți botul murdar și sătul/ uneori prea sătul/ Mi-e frică de voi, mi-e rușine de mine/ că eu v-am ales și v-am dus pă la mal/ atât vă mai rog, nu glumiți cu limba română/ că acest tragic și vândut ideal” (*Limba română*).

Întâlnim în această antologie o specie literară destul de frecvent cultivată de Nicolae Dan Fruntelată, *balada*, diferită

de cea care a făcut „școală” prin reprezentanții „Cercului literar de la Sibiu” sau de ineditile *Cânticile figănești* ale lui Miron Radu Paraschivescu. Stilistic, remarcăm ruperea de tradiție și împrostărea raportului dintre realitate și ficțiune, dintre sursele nemijlocite ale scrierii și mijloacele de potențare a imaginării, dintre experiența directă și procesul creației: *Balada cărciumii*, *Focșani*, *Balada profesorilor*, *Baladângă de la Coulancourt*, *Balada de la Grand Vanjou*, *Balada morarului Don Ouijote*, *Balada brună*, *Balada anilor*, *Balada lupului bătrân*, *Balada tigrului*, *Balada râsului trist*, *Dumnezeu din baladă*, *Baladă eretică*.

Baladele impresionează sensibilitatea cititorului prin forță expresivă, prin arta care sugerează amplificarea treptată a stăriilor, prin acumularea unor elemente exterioare, prin detaliile care exprimă frântăriile lăuntrice: „În tara asta nici nu pot să merg/ cum pășesci, calci pe sfînti; pe martiri, pe părinti/ calci pe trădări grozave și pe izbâzni de-o zi/ simți pâna-n oase cum vin/ din miazoanătoare și din miazăzi/ tu, fiul meu nenăscut, nu te speră/ fară legi, fară timp, doar poveste, dureze și umbră e tara ta/ tu, fiul meu, calcă șosor ca și cum ai zbura/ peste lumea albă din vis/ peste cuvintele reci și străine/ peste un alt paradis/ azi, bătrân și învin, nu mai pot să ajung/ cum pășesci, calci pe sfînti/ pe martiri, pe părinti” (*Balada umbrei*).

Sensibilitatea lui Nicolae Dan Fruntelată, complet diferită de a poeților generației sale, sentimentul iubirii măntuitorie, ca surșă de cunoaștere, viziunorismul și conștiința istorică, precum și arta rostirii sunt note dominante ale creației sale, într-un timp în care: „Istoria mea e-o baladă târzie/ o poveste în care se moare oricum/ găsește cuvintele, muzica este/ numai haină cernită a marelui drum/ Dacă pot să strig, dacă pot să vezii/ mut fiind, orb fiind, Dumnezeu/ te va ajuta să mai crezi” (*Dumnezeu din baladă*).

Festivalul Internațional de Literatură „Tudor Arghezi”

În perioada 21-24 mai 2020 a avut loc cea de-a 40-a ediție a Festivalului Internațional de Literatură „Tudor Arghezi”.

Ediția din acest an de la Târgu-Jiu a fost una specială, fiindcă a coincis cu împlinirea a 140 de ani de la nașterea poetului.

Premiile acordate s-au încadrat în următoarele secțiuni:

- 1) Secțiunea „Bilete de papagal” (pentru poezie);
- 2) Secțiunea „Cuvinte potrivite” (pentru volum în manuscris);
- 3) Secțiunea „Opera Omnia pentru scriitori gorjeni”;
- 4) Secțiunea „Opera Omnia pentru scriitori români”.

Prin votul Comitetului Director al Uniunii Scriitorilor din România, au fost stabiliți laureații secțiunii „Opera Omnia pentru scriitori români”:

Ioan Holban – pentru critică literară

Vasile Igna – pentru poezie

Angela Melania Cristea

Martie. Azi.

Respir dincolo de aerul lichefiat
într-o tacere cât o calamitate
și/nerambursabil/ timpul ne disecă...
Străzile se strâng și se destind
de fiecare dată
când inima ta lipește afișe
despre o dragoste orbitoare
/frate, aici chiar trăiesc oameni/

Suburbile sufletului
par tot mai strâmte
și nu este loc pentru echivoc...
Numărul 36 și cele 55 de zile de carantină
amintesc de luna plină sub care
ai rupt frâna de mâna
și/ai văzut ai văzut/ s-au înălțat zmei
peste iordan

Parcă ne-am întâlnit în martie
și/ înnebunii de sud/
am porționat sentimentele kitsch.
Numai noi //tenebroși și perfizi
putem preschimba universul
într-un lift silentios
și/acel du-te-vino ne va ține strâns
lângă ultima moarte cinematografică
a iubirii

Hemoragie

Tu și ultima carte roșie...
Crezi în ușopii, în viața de paradă;
eu fotografiez apusuri cu mâna desfăcută
ca acei rebeli de lângă cascădă
care, iar și iar, anesteziază frica.

Hai să rotim armele albe,
până se vor topi imperii de ani!
Nu vom mai îmbătrâni la fel de minunat
dacă vei elibera lilieci din piept
și, la braț cu orașul pe cataloge,
vei dansa strengărește,
ca în vremea holerei.

Cât de hello kitty
am să te îmbrățișez,
fără emoții porționate minimalist!
Aici crești lângă casa puterii;
oamenii, ca și speriorile, au stoluri de ciori
rotitoare
de aceea își numără galaxiile.

Poate cartea ta e un meteorit
cu păpion galben
sau un cuvânt cu hemoragie...
Eu, firesc, despărțe muntele de trecere
și nădejdea de semn,
atât de Tânără lumină
pălpăie în aburii gurii tale
care scad apoi cresc,
sub golgota despărțirilor.

Banda 2

Zi de zi mergi la lucru. Schimbul 3.
Poate îți cumperi bilet pentru Londra
și trimiți bezele fetelor de la terminal.
Ai geamantanul gata făcut; rufe și 10 pachete de
tigări slim.

Banii nu îți sună prin buzunare,
dar nu poti uita noptile delirante când
creșteai lângă gară
cu doi părinți rătăciți printre curse night day.

Muncești strivind între degete stele căzătoare
și ascuții timpanul pământului...
Îți-e sete, ai bea încă o dată lacrimile întâi
tinereții, adulmeci râsul, povara lui glorioasă,
dar iar și iar ușile se izbesc de aerul siliconat
care îți ieșe prin pori.

S-a născut la Craiova. Are origini macedonene. Absolventă a Facultății de Litere – Universitatea Craiova. Predă limba română la Liceul de Arte „Marin Sorescu” din Craiova. Volume publicate: „(Diz)armonie”, „Plus minus sentimente”, „Pietrele soarelui”, „Căutătorul de pokemoni”, „777 Amintiri”, „Flori de iris”, ediție bilingvă română-italiană. Prezentă în numeroase antologii lirice. Colaborări la reviste: „România literară”, „Luceafărul de dimineață”, „Convorbiri literare”, „Ramuri”, „Mozaicul”, „Argeș”, „Familia”, „Vatra”, „Poesis” și.a.

Sunt zile întregi când nu poti vorbi
decât cu prietenul tău imaginari.
Atunci feliezi existența atât de mărunt
că abia o poti pipăi
și înghiți pe nerăsuflare
antidotul singurătății.
Nu ai leacul frustrărilor din copilărie!

Furia ta umblă în pantofi stretch
pe luciu apei unde s-au înecat
acele ore desvrăjite
ale maturității.
Ai muri deplin pentru un fum la benzinărie?

Rueda

merg prin orașul cu statui galbene
(trecători onesti mă ignoră)
mă opresc lângă fântâna arteziană
unde în fiecare vară se țin spectacole
iar stropii de apă
udă iarbă încărcată de pesticide
(e un program între 16 și 21)
poate de data aceasta splendoarea cartierelor de
muncitori
va înlocui grădinile suspendate din centru
și /slabi de înger/vom mărturisi că ne iubim
lângă biblioteca Aman
tu și toate cărțile adolescenței prinse ca un
ecuson
de inima mea cu o mie de volți

îți voi mărturisi că seara aceasta am obosit la
rueda
și nu o să mai pot să ascult stările despre cădere
guvernului
totuși cuvintele se vor înroși măduva lor va curge
spumos
iar tu mă vei aştepta vizavi de universitate
cinci ore
exact ca atunci când am uitat de prima noastră
întâlnire

și îți s-a părut că sunt prea fișoasă pentru un oraș
de provincie
și nicidcum poetă (nu obișnuiam să fiu eu
însămi)

de obicei mă deghezez în ceea ce tu detești
sunt șoarece pământ negru camion defect scări
rulante
polițist nou-născut porta-voce zgârie-nori
dar trăiesc pe silent mood

Contre-jour

Vin timpuri când păsările își desenează aripi,
vremuri cu pești solitari și oameni ce se
dezindrăgoșesc.

Eu tot cu inima în delir așez vorbe pe masa de
biliard...

Este ultravioletă dragostea mea pentru tine;
vede, cu partea din mine neîmblînzită, orele tale
de dolomit.

La intersecții sunt filtre ale poliției; îmi este
teamă de orice radar
care poate simplifica cursa finală.

Un degustător de vinuri spumoase, simplu ca un
calcul matematic
ce poate rezista fără niciun declin al existenței;
așa te-am cunoscut pe săntierele umede,
cu motostivuitoare ce turau maxim.

Hai să ne rotim între Altair și Vega
cu picioare rococo și albastru în stern!
Să creștem răsădind ore în betonul
unde umbrele noastre se vor scurge contre-jour!
Simt că orașul nostru va avea acel vibe
care ne va face să plusăm
până nu îmi vei recunoaște aerul.

Sunshine

celei mai bune prietene nu-i plac costumele tale de serie

nici miroslul de tutun ieftin
(călătorism împreună de nemunărate ori)
ea parcă este desprinsă din magazin fashion
are idei politice de dreapta și îmi imprimă un
ritm mașinal
ai întâlnit-o la aniversarea mea de la acel bistro
obscur
în ziua în care am împlinit 33
beam prosecco din pahare înalte apoi te sărutam
vinovat
(urme mate de ruj îți rămâneau pe bărbie)

îți ștergeai mâninile de benzina 99 cu care î-ti ai
umplut rezervorul
și mă invitai la mansarda ta de celibatar
(ea avea repulsie de felul tău masculin de a viațui
în dezordine)
nu aveai nici măcar două farfurii întregi
mâncam din tacâmuri de unică folosință
apoi citemate ziarele monoton
și îmi spuneai că mi s-au desirat ciorapii
ochi în ochi ne juram să nu facem politică

prietena noastră râdea dezarmant
(ei totul i se părea shine)
nu mai aveai idei preconcepute despre sinceritate
nici nu ne mai tătonam unii pe alții
pur și simplu știam că ești de gardă în halatul tău
uzat
și asistența de la UPU îți scrie rețetele
(chiar atât prăvit pe CNN împreună?)

femeile din politică au sex appeal
și le ies toate proiectele bine
dar șefului meu nu-i plac campaniile
feministe
de parcă prietenă mea cea mai bună
nu ar putea să ridice un cartier rezidențial
într-o lună (este arhitect la o firmă de construcții)
iar eu aş fi un fel de Maleficent care îți va
bulversa existența

Proză

Julian Chivu

În nord, spre Kiruna

Așeară, când i-a așteptat la Malmö, femeia astă care acum tace și privește doar înainte prin parbriz, i se păruse mai veselă, o văzuse zâmbitoare și tristețea îndepărtatării de casă i se mai risipise.

— Oricum, o altă lume aici! Nu degeaba se spune că nordicii sunt ceva mai reci, își zicea șoferul în gând. În fond, poate e mai bine aşa. Se scutesc de suspiciunea vorbelor prea multe.

Se gândeau că reprezentă patronul și nu o avea voie să comunice prea mult cu noii angajați. Le-a dat asigurări că li se oferă tot ce scrie în contractul încheiat cu firma lor și că vor face transporturi mai ales în Norvegia, în Finlanda, în Danemarca, dar mai ales în ţară. Nimic mai mult, și nici ei nu întrebaseră altceva. Se treziseră cu noaptea în cap, tulburăți de ora locală și mai ales de nopțiile boreale de toamnă. Era răcoare și cei care veneau acum prima oară aici se gândeau dacă au suficiente haine groase. Au mânăstă la restaurantul hotelului, și-au luat bagajele și au coborât în stradă să o aștepte pe reprezentantă.

— Turlea, tu ai mai fost pe aici, îi ziseseră ceilalți. Să faci tu primul drum, până ne dezmetemicim și noi, până mai căscăm gura...

Mașina era bună, un Mercedes cu opt locuri, e curată, bine întreținută, desigur nu mai e nouă, judecă el după kilometraj. Își scoase telefonul cu gândul să-și stabilească un traseu, însă mașina avea ea însăși.

— Oho, se miră puțin Turlea. Sunt 1850 de kilometri până la Kiruna. Astă ar însemna poate și douăzeci de ore de mers. O să mai conduceți și voi! Ca pe TIR! Cu rândul. Patru ore și gata!

Femeia se urcă pe scaunul din dreapta șoferului și după ce-i numără din privire îi întrebă morocănoasă dacă au dormit bine și dacă au mânăstă, apoi se întoarce spre Turlea și, din priviri, îi încuviință plecarea. Se uită la ceas ca un comandant de navă să-și facă probabil socoteala cam când vor ajunge...

— O fi obosită și ea, nu o fi dormit bine, o compătimi el în gând.

Cei trei macedoneni vorbeau mai mult în limba lor și numai foarte rar în engleză, când aveau ceva de spus și celorlalți. Engleză o vorbește toți șoferii de TIR. Se cunoșteau bine de la firmă, se întâlnneau adesea pe traseu fiindcă foloseau aceleși hoteluri și parcări decontate de patronat. Alteori li se întâmpla să facă echipaj unui cu alții. Așezăți pe locurile din spate, acum vorbeau la telefon cu cei de acasă sau cine știe cu cine, numai unul moția bălbăindu-ți capul parcă scăpat de sub control când spre stânga, când spre dreapta, după cum vira mașina și numai când se punea vreo frână mai apăsat venea din inerție cu capul în fată și se trezea. Se uită pe fereastra din stânga și iar începea să moție. Femeia îl vedea și ea în oglinda din parbriz, dar ce putea să zică...

— O să moție și ea căt de curând, socotei Turlea și o fixă pe furis cu căte-o privire scurtă. Nu era nici urâtă, dar nici prea frumoasă. Să tot aibă la patruzeci patruzeci și cinci de ani. E voinică, dar nu pare prea îngrijită; nu este pensată, nu este rimelată, nu e fardată... Butonează un laptop și e absorbită cu totul de asta.

— Pety, cum o cheamă pe asta, mă? că i-am uitat numele. Ceva cu ...son. E suedează.

Pety și Fery se uitără amândoi la el și le văzu în oglindă privirile dojenitoare, dar nu înțeleseră de ce îl priveau așa de intrigăt.

— Ai uitat de aseară până acum? Nu te gândești, îl admonestă Fery, că dacă i-aș rosti numele, imediat s-ar uita la mine și ar trebui să-i spun o minciună sau să o întreb ceva? Întreabă tu, că tot te-ai apucat să-i iezi măsura. Întră în vorbă cu ea, nu o lăsa să adoarmă, cum doarme Atanas. Macedoneanul își auzi numele, deschise un ochi, îl fixă pe Fery și mărrăi ceva apoi începu să moție și nou după ce își mai aruncă o dată privirea pe geam, în stânga. El cunoștea cel mai bine drumul astă și probabil căuta să vadă până unde au ajuns.

Orele treceau repede și autostrada, degajată la primul ore ale dimineaței, se puteau străbate în viteză. Numai că de la un timp, Turlea băgă de seamă că femeia astă de lângă el, absorbită cu totul de calculatorul ei avea un simț al naibii pentru viteză. Cum ajungea la o sută cincizeci de kilometri pe oră, cum își arunca ochii la vitezometru și, simțindu-se controlat, șoferul o lăsa mai moale. Încercă de câteva ori chestia astă, dar femeia răspundea prompt de fiecare dată și, rușinat, renunță să o mai testeze. Ba chiar le spuse conaționalilor lui de pe bancheta din spate:

— Băi, ce simț al vitezei are femeia astă! Ca un radar. Cum depășesc puțin viteza legală, cum se uită la bord.

— Aude motorul, răspunse Fery. Așă că ai grija. Poate te testează și pe tine.

— Atanas, înainte de Stockholm, o să treci la volan. Ai moțat destul. Mai treci și tu să te zgăiești la manechinul astă de lângă mine. Poate scapi mâna după schimbătorul de viteze printre piocearele ei și îți rade mustața cu nas cu tot.

Macedoneanul, bun și el de glume, gustă provocarea lui Turlea, dar nu răspunse, ci mărăi semnificativ, ca un motan când își degustă prada. La Norrköping, șoferul trase într-o parcare doar că să-l lasă pe Atanas la volan și trecu în locul lui pe bancheta din spate. Femeia, parcă absentă de la manevra lor, rămase neclintă pe locul ei continuând să facă tot felul de calcule pe laptop. Uneori se crîșea de parcă ar fi duruit-o ceva, observase Turlea și așteptase să găsească locul astă de parcare ca să-l lasă pe Atanas să se bucură și el.

Mac edoneanul traversă Stockholmul și mergea tăcut până la Uppsala, când, poate plăcăt și el, îi

ceru lui Pety să-l înlăturasă și ungurul, după ce făcă la propunerea femeii o pauză de masă, se conformă. El era cel mai tăcut dintre ei toți, nu prea glumcea, însă îi plăcea să asculte muzică destul de tare; aşa se simtea el bine și ei stăiu asta. Orelle pe care le petreceau la volan, cu toate solicitarea lor, nu puteau fi trecute doar cu ochii pe fereastră și în oglinzie retrovizoră; era plăcitor, era obosit. De aceea preferau să mai discute între ei, să se amuze, să spună bancuri... Acum erau toti curioși ce-o să facă melomanul Petru ajuns la volan.

— E bine crescă și o să-i ceară permisiunea femeii, gândeau ceilalți doi macedoneni care mai făcuseră echipă cu el.

— O să facă abstracție de ea și o scoată din sărite cu vreun program muzical care se prinde în zonă, gândeau ceilalți doi români, dormici și o vadă pe femeie cum își iese din fire. Pety se aseză comod în scaun și până să iașă din parcare își scoase din borsetă căstile, le puse la aparat și, fără să bage în seamă pe cineva, își căută un post de radio pe placul lui, apoi porniră mai departe spre Kiruna. Cerul era din ce în ce mai jos, parcă apăsător; se obișnuiseră greu cu asta și nu puteau să nu bage de seamă ciudătenia astă ori de căte ori mergeau mai spre nord. Acum ajungeau prima oară până la Kiruna. Numai că femeia venea de acolo și cunoștea locurile.

Vremea se posomoră și mai tare dincolo de Uppsala și ar mai fi o mie două sute de kilometri, cam vreo zece ore de mers dacă vremea nu se înrăuțăște; bătea de vîntul, burniță mărunt, iar temperatura amenință să ajungă curând la zero grade. și abia octombrie. Drumul se însoțește tot mai mult cu păduiri ruginoase de mesteacăn, doar ici-colo căte un pin necăjit și el de latitudinea care nu-i priește prea mult. Lacuri vineții străjuiesc drumul și abia rău de tot căteva case înșiruite fără societățile pie de lângă lacuri, pie fie pe lângă autostradă sau de înțeles că zona și locuită totuși. și, în plus, femeia astă care tace cu nasul vârăt în laptopul ei fără să simtă nevoie de conversație, de muzică, de mișcare... îi păzește ca o fantomă, că i-au luat frica și se abțin de la glume, de la conversații: o tăcerie dejă apăsătoare. Turlea veni din nou la volan; el se pare că îi va duce la destinație fiindcă ar mai fi doar vreo cinci sute de kilometri și șoseaua și că se poate de liberă, numai rar mai spre căte-o mașină din față; spre Kiruna numai ei se îndreaptă tăcuți, ca la o înmormântare.

— Eee, stimată doamnă, zise el cănd ajunse din nou pe scaunul șoferului, ar mai fi puțin și ajungem la cimitir, că niciodată nu am mers așa terorizat de tăcerie, nici cănd am condus de unul singur: am căntat, am fluerat, am vorbit singur ca prostul ca să nu mă ia somnul.

— Turlea, ești așa de slobod la gură fiindcă știi că femeia nu te înțelege, că altfel..., răspunse din spate Fery.

— Ferice de bărbatul ei că n-are cu

cine să se certe!

— Nu cred că ți-ai dorit o taciturnă ca asta. Macedonencele noastre sunt guralive ca și ale voastre. Vorbesc mult, dar sunt și drăgăsoase, devote, cochetă, știi să dea culoare vieții de familie. Cu suedezele astea mi-ar fi greu să conviețuesc.

Dar și discuția astă despre femei se stinse curând, fiindcă oboseala își pușese deja amprenta pe toți cu tot antrenamentul lor de șoferi de cursă lungă. Se inserase de-a binelea. Se făcea noapte în curând. Femeia, până atunci doar captiva laptopului, deveni de la un anumit moment și mai precipitată în treburile ei așa de serioase. Parcă simtea că se apropie de destinație și trebuia să termine cineștiile ce lucrare. Nu vorbise cu ei decât la prânz, când îi întrebăse scurt, în engleză ei de manual, dacă vor să facă pauza de prânz și se uitase mai insisten la macedoneni. Parcă numai pe ei îi invita la masă. În rest nimic mai mult, dar nici ei nu o băgaseră în seamă. Se dăduse să plume, la bancuri nesărate făcând abstracție de prezenta ei. Ce ar fi putut să facă altceva? De la o vreme începuse să ningă și la orizont zăpadă era la ea acasă; un camp alb, obosit, orbitor. și liniașea se lăsă peste toți ca în seara de Crăciun când erau copii și așteptau să vină Moșul. Doar zumzetul motorului se auzea tocând mărunt, uniform, semn că mașina e încă nouă și merge ireproșabil.

Femeia se crîșpă și își atântă ochii în calculator că fi atrase cumva atenția lui Turlea și avuse tendință să se uite și el pe desktop, dar nu văzu decât cifre și calcule cu fracții și radicali că mai cunoștea el din matematică. Își întoarse din nou privirea înainte și parcă i se făcuse frig cum vedea atâtă zăpadă în față lui că cuprinzi cu ochii. Era noapte, dar zăpada mai aducea de nu se știe unde o lumină străină. și Kiruna nu se mai zărea de parcă era doar o promisiune, o ipoteză.

— Ok! Se verifică! Este egal cu zero! strigă femeia cu bucuria învingătorului. Strigă în cea mai autentică limbă română spărgând cu vocea ei de soprano liniașea făcându-i pe toți să amutească, ba de acum și mai tare să le fie frică de ea, de ce ar putea să li se întâmpile. îi înțelesese deci tot ce vorbiseră și cum o judecaseră. Se uită la ei toti cu caldă bunăvoiță, apoi îi zâmbă șoferului de lângă ea închizând laptopul cumeticulizat:

— Domnule Turlea, de la intersecție mergi la dreapta. Ar mai fi de acolo vreo doi kilometri până la firma suedeze cu care avem contract. Eu reprezint partea română fiindcă sunt stabilită aici. Mă numesc Elena Stevenson — v-am mai spus și aseară. Sunt studență la informatică în ultimul an, la Uppsala. Mi-a plăcut compania voastră, chiar dacă nu am conversat deloc; am fost ocupată cu o lucrare de matematică și mi-am propus să o termin până ajungem. Acasă, am doi copii mici și nu prea am timp. Să știi că mi-au plăcut bancurile voastre. Tot timpul m-am simțit ca acasă, la București, chiar și cănd ați mai scăpat și căte-o injurătură. La știa nu auzi aşa ceva, nici dacă-i calci pe coadă.

Răsuflare ușurați cu totii, iar macedonenii continuă să se uite încă unul la altul fără să priceapă prea bine despre ce vorba. Turlea le vedea în oglindă fețele alungite și înțin totuși să-i linieștească:

— Atanas, vouă o să vă explic eu după ce ajungem. Zău că merită!

Cartea de proză

Radu-Ilarion Munteanu

Un destin literar abandonat

Regretatul medic constantean Victor Loghin a avut o activitate literară remarcabilă o bună parte din biografie. Mai ales că ferment al vieții cenaclistice din orașul său. A debutat în volum tipărit în 1996, cu romanul *Dedublarea* (Editura Leda). Scris între decembrie 1994 și februarie 1995, Pe coperta a patra autorul precizează că întâmplările, personajele și locurile sunt, în cea mare parte, reale. Numele acelora aflate în viață la data publicării au fost modificate. Cum cele importante sunt urmărite pe 3 generații, iar naratiunea se încheie cu moartea celui principal și de presupus că cele la care precizează autorul să se referă sunt fiul acestuia și familia sa. Plus nepotul fostei ordonanțe a eroului. De altfel numele real de familie al eroului – și al tatălui său, generalul morți într-o incursiune comunismului – nici nu sunt date în naratiune.

La data apariției acestui volum de debut mirarea cititorului era și nu era justificată. În primii ani după '89, zăgazurile rupte priejuiseră o revârsare de texte publicate din toate domeniile. Inclusiv traduceri fără autorizare legală. O generație spontanea de edituri efemere valorificaseră foamea unui public care în anii '80 ajunsese să-și procure și cărți de sub mână.

Este și nu este cazul cu editura constanteană Leda, care a produs volumul. Cât privește romanul, două aspecte sunt inseparabile, dar diferite. Recuperarea literară a instaurării stalinismului de ocupatie, epocă prelungită în trecutul ei și în viitor, fără a fi avut o mare bogăție de romane, fine de așteptările firești. Dar dimensiunea particulară de mică istorie punctuală a mișcării legionare, care leagă destinele eroilor și cu totul altceva. Mai mult sau mai puțin posibilă la jumătatea anilor 90, ar fi extrem de greu spre imposibil de conceput azi. Legionari schematici din aşa numitul obședant deceniu rimau cu literatura proletcultistă. Acoperneau o nișă definită. Iar un Titus Popovici a fost un scriitor de reală forță. A căruia valoare literară a găsit comanda literară. Dar un ero, militar de carieră, care cochetase cu legionarismul în plină perioadă de ascensiune a acestuia, pentru a urma,

prudent, sfaturile tatălui său, general care va deveni victimă regimului, pentru a se încadra apoi decis în rezistența armată, reprezentă, până la acest punct, un martor realist al istoriei clamate de autor. Dacă destinul său s-ar fi rezolvat prin fuga din țară după naționalizare, ar fi rămas plauzibil. Dar și-ar fi pierdut valoarea umană semnificată. Cum și-s pierdutu-

nu puțini români concreti. Precizarea autorului, asupra realității majoritare a întregii naratiuni, e întrucătiva derulantă. Căci originalitatea soluției existențiale care i se impune din exterior eroului, la momentul respectiv pentru a-i deturna fuga, îi pare cititorului o inventie inteligență. Ar fi meritat să fi demonstat, de-a făra să, geneza romanului. Ar fi fost datoria mea, ca martor al vremurilor trăite și recuperate. Ar fi fost un gest elementar de respect pentru autor, consecință firească a faptului de a-mi fi dăruit, la scurtă vreme după ce l-am întâlnit, pe potecile e-grupurilor, cele 3 cărți ale sale. Mai ales că a fost mereu prezent în spațiul conexiunilor internaționale. Până deunăzi, la tragică dispariție. Plasat în situația de a face cu puțin mai cunoscut romanul, mă văd fățu unor întrebări aproape insolubile. Sau cel puțin mutual contradictorii. Supraviețuirea unui ofiter care aleseșe luptă fără speranță împotriva regimului de ocupație, după arestarea tatălui său, generalul, plauzibilă, la limită. Dar modul rocambolesc în care ajunge să se integreze în sistem pare fictiv. Nota autorului, cea de pe coperta a patra, nu obligă să admitem că viața reală poate lucea mai fanteziste forme de manifestare.

Două elemente, plasate simetric, sunt derunante. Pe coperta întâia însuși titlu. Iar pe cea de-a patra nu atât precizează realitatea tabloului narat, cât primele cuvinte ale notei care face această precizare: *Cine nu înțelege istoria, riscă să-i repeze greșelile*. Care să fie sensul repetării acestui binecunoscut proverb? Făc parte dintre aceia, probabil puțini, care consideră că parțile de istorie în cadrul căreia se petrec aceleași romanii, a avut o componentă ineluctabilă. Chiar dacă, sau tocmai deoarece a fost

juxtapunerea unor dictaturi consecutive. Dar au fost acestea greșeli ale istoriei? Poate doar prima. Și doar în anumită măsură. Faza dictatorială a lui Carol al doilea. Celelalte au decurs una din alta. Dece nu mai departe? Un cunoșător al istoriei, cum se dovezeste autorul (punctual și prin inserțiile sub formula de notă a autorului) n-avea cum să-și facă iluzii asupra regimului instalat în decembrie '89. Dar viața eroului său se isprăveste în 1990, iar romanul și scrierile în 1994-'95. N-am o bază pentru a identifica rostul citării dictionului și am ratat, timp 18 ani, ocazia de a afla direct de la autor. Nu-mi rămâne decât să consider nota de pe coperta un mister. Nu înainte de a face minime ipoteze. În prima parte a descrișă implicarea în armată a mișcării legionare. În anii '30. Eroul, ofiter Tânăr, ascultă cu prudentă sfaturile tatălui său, general, de a se ţine deosebit. Cititorul care ajunge aici va privi din nou nota de pe coperta a patra și se va gândi că episodul legionar, până la înfrângerea rebeliunii legionare din ianuarie '41, e greșela istorică la care nota se referă. Dar urmarea naratiunii, extinsă pe aproape 50 de ani, ar exclude alternativa. Afără doar dacă, înțind seama de derularea acțiunii, nota nu joacă, cumva, rolul de acoperire pentru cititorul, profesionist sau nu, al anilor '90.

Au decis că nota nu merită întreaga atenție, ca cititor. Cătă i-am acordat până acum e de ajuns.

Al doilea element derulant și însuși titlu. Dedublare însemnă o asumare dublă de identitate a unui personaj. Dar soluția de supraviețuire a eroului, soluție care o calăiază pe cea a mentorului său, fost camarad legionar și prieten de naștere, nu e delot o atare dedublare. Cî pur și simplu construirea, cu migală, unei false identități perfect acoperite și abandonarea completă a celei originare. Ofiterul armatei regale, devenit guerillero fără speranță în primii ani de instaurare a regimului bolșevic de import, e, oficial, mort. Riscul demasării de către regimul impus n-е cu totul nul. Dar e redus la un minimum minimorum impecabil. Eroul și mentorul său reușesc să se plaseze într-o zonă extremă de avantajoasă. Numai binecuvântata

generație postbelică, ce va fi auzit, în copilărie, bancuri cu seful cadrelor, înțelege în profunzime, natura acestor avantaje. Regimul de import instalat de către ocupant s-a bazat o vreme pe cadre la limita analfabetismului, iar un fost legionar inteligență și un fost ofiter inteligență își puteau găsi mai lese căi de avansare în sistem. Și le-au găsit. Și-au găsit și soluții de viață. Familiile. Partenerie inocente, cu solide instințe pragmatici și bun simț tărâncesc. Care nu cunosc identitatea primară a lor.

Cei mătuși de regimul importat și-au găsit soluții de supraviețuire diverse. Cunosc un caz limită. Un ofiter care a facut ambleți fronturi, a ajuns comandant de batalion în Tatra, unde a fost comandat. A fost epurat din armată în '48. Somer, a facut facultatea de științe. Apoi, restul vieții, a urmat o decentă carieră de profesor de matematică și fizică. A trăit cu cățiva ani mai mult decât eroul românului despre care scriu. Dar fostul ofiter nu fusese decât militar. Pentru legionari a existat o altă gamă de opțiuni. Nu discutăm de barbarii recrutiți inițial de serviciile naziste, apoi recuperati de regimul roșu. Oferind material pentru butădele metaforice cu pălägica roșie ce-a fost mai întâi verde. Cunosc alt caz, care a ajuns director de minister în perioada Dej. Pe calitatea sa profesională. Dar soluția mentorului legionar al eroului nostru și la extremitatea extremlor. Nu doar în sine, ci și în sistem. Dar identificând destui foști legionari. Unii chiar recrutabili prin aceeași metodă folosită la recrutarea eroului. Alții doar făcuți consenți că cineva le poartă, discret, de grăjă. Structura este celulară. Bazată pe grupuri de cinci. Unul singur având contact cu o altă grupă. Liderul fiind singurul care cunoaște totul despre toți. La moartea lui, eroul moștenește registrul tunul la zi. Trepotă, structura se reinnoiește. Fiind promovați fiul membrilor. Eroul are inteligență de a-și orienta fiul către școală de securitate. Care-i dă și pregătire juridică. La momentul potrivit folosind ofiter își dezvăluie fiului identitatea. Primește, așa cum speră, integrarea fiului în structură. Ajuns colonel, treptă tăvăză zile în decembrie '89. Până se lămuște. La moartea tatălui, preia registrul și răspunde încă invitații în Canada. La alții supraviețuitori.

Autorul și îndeajuns de inteligent ca să nu credete personajele, cu structura celulară cu tot, cu credința în viitorul legionii. Dar comportamentul ca și cum ar crede rămâne formula existențială optimă. Această ambiguitate subtilă dovedește că romanul se adresează unui cerc de cititori care au cunoscut istoria și o înțeleg. Aici am putea găsi o altă și poate cea reală semnificație a notei de pe coperta a patra. Astfel romanul nu e doar unul istoric. Ci unul al supraviețuirii. Fără contaminare. Fără aderare de fond la sistem.

Marian Nazat

Țara copilariei mele

Între starea de urgență și starea de alertă o zbugheasă la Islaz, în căutarea stării de grătie. În definitiv, „acolo și tara copilariei mele”. Acolo am văzut prima pasare moartă, prima șopârlă moartă, primul om mort. Am văzut primul pom verde, primul fir de iarbă, primul câine.^[1] Și nu numai atât... Cam tot ce înseamnă viață acolo să-a nimerit să văd, să gust, să aud... Am învățat, mai întâi, că zina e făcută din lumină, când orbitoare, când năclătită, când săngerândă, iar noaptea, din înțuneric – dens, astupător, apăsatori ori gădilicioși, răsfrânt și usor; că soarele nu-i totuna cu luna, deși străjeri cerești amândoi... Sau e unul și-același, cum mi se năzărise odată, demult. Până nu sunt adormă la chipul rotund și lucitor! Ba da, aş că, o vreme, nu-i mai strigam pe numele lor din „biroul populației” astronomice, ci simplu: „Ochiul Domnului”. Economiseam cuvinte, mă zgârceam la vorbe. Nu și la visuri, la senzății și emoții, care creșteau cu nemiluită. Încolțeau din te miri ce și se dospeau ca nebunele înălăuntrul meu, aproape să nu sufoce. Le udam în exces cu

aia, stai nițel, să-ți povestesc ceva, ca să înțelegi. Aveam nouă ani, abia deprinsem cîtitul, și, de bâlcii, m-a luat mama cu ea. Uite, pe cărarea astă care cotește la pod, peste Olt, am plecat pe jos, șopâră-puhoi de oameni se surgesc în spate orășă, unii, mai avuți, cu carele... Am ajuns și tușă-tă loana, că ai apucat-o ditamai, mă dus direct la papagalul care trăgea biletă dintr-o cutie colorată de lenj. Deh, să ne aflăm viitorul, cîcă. Pasărea a agățat cu ciocul o hărțuță împărtășită cu migală, am desfăcut-o și ce creză că am găsit? Mi se prezicea că voi trăi 82 de ani, d-aia sunt nițel îngrijorat.” „Lasa, bre, nea Paule, că o să fie în regulă, la vară mergem împreună la bâlcii și mai târgum o „planetă”, cu centenarul!“ încerc să glumească. „Fără mama nu mă mai urnesc din loc, oricum mă lăsat picioarele, pășesc greu, mă chinuie anchinăștelea, astea de oase. Iar d-aci încolo la ce să mă aștepț?“ mă refuză chisnovat, cu nedezintintă agerime a mintii, octogenarul îslăzean. Tatăl lui a pierit în războul îl mare, prin Uniunea Sovietică. „La Cotu“ Donului, mă

corectează iute fiul eroului. Mi-a zis târziu un vecin, alde Voinea, că s-a rupt frontul și seful plutonului l-a atenționat: „Petre, dacă fugi, te împușc, eu cunosc rusește și mă descurg, să nu fugi cu trădătorii!“ Altceva n-am mai primit de la el, o veste macar, nimic. L-o, fi ciurui rumânul ori vreun calmuc, o fi căzu în măiniile alor, dracuști! Tata-mare i-a spus noră-sii, adică mamei, că omul ei nu-i mort, că se va înăpoina acasă. Înțept mosu nostru, îi era frică să nu cumva să nu părăsească mama și să se mărtește în altă parte. Așa, a amăgit-o că nu-i văduvă și a ținut-o lângă noi, eu și alții trei frați. Iar ea, Tânără și neimpăcată cu soarta haină, alergă oriunde se zvonea că tata trăiește, prizonier sau însurat prin nemărginită stepă de la Răsărit. Săraca, să-a stins cu credință că va veni clipa când cel pe care l-a muscali va apărea în poartă...“

Bărbatul din față mea își îsprăvește aducerile aminte și bărbia începe să-i tremure înduiosător. O mieră să-a pornit să cănte languroș de pe o ramură umbroasă, chemând asfintitul. Un cuic își umflă gusa, însă tace brusc, speriat probabil de scânteia lugubru al unei cuciuvete.

Se lasă seara sub sat, parfumul sălcioarei tocmai înflorite plutește îmbătător. Din depărtare răzbeță și mireasma oriental-misterioasă a iesomiei și a „măinii Maicii Domnului“, semn că paradisul să-a mutat la capătul uliței mele dintâi. Da, „de obârsia și de copilarie proprie nu te poti descotorosi cu una, cu două“^[2], mă tângui vesperal. De fapt, nu te lepozi niciiodată...

[1] Curzio Malaparte, *Pielea*

[2] Ivo Andrić, *Cronică din Travnik*

Istorie și cultură

Rodica Lăzărescu

Un album-document

Într-o exceptională prezentare grafică, la Editura Paideia a apărut, în 2019, un album – *Biserica armeană din România – istorie și patrimoniu*, sub egida Arhiepiscopiei armenie din România și a Secretariatului de stat pentru culte, cu consultarea și binecuvântarea P.S. Datev Hagopian, episcop, Întâistătător al Eparhiei Armeană din România, Exarh pentru Eparhia Armeană din Bulgaria. Textul cuprinde prelări și informații din mai multe lucrări, menționate în caseta tehnică.

În ciuda vitregiei istoriei care i-a lipsit pe armeni multă vreme de patria lor, poporul acesta străvechi, mândru și dârzi a său să-si păstreze ființa națională – limba, credința și tradițiile. Trăitorii pe pământ românesc de aproape un mileniu, unde au venit ca refugiați sau exilați (numărul mare al armenilor determinându-l pe Alexandru cel Bun să înfiinteze, în 1401, o episcopie armeană la Suceava), au înălțat biserici și mănăstiri, au edificat un bogat patrimoniu, material și spiritual, armenii din România s-au alăturat pe trunchiul gros al patriei adoptive, păstrându-și totuși nealterată identitatea! Aici au găsit un teren fertil, unde și-au putut ridică o casă și unde s-au putut exprima fără îngrediri de orice fel, „liberi – cum afirmă Nicolae Iorga, marele lor prieten – să continue toate practicile lor religioase”. Mai mult, între comunitatea armeană și poporul român s-au stabilit indestructibile legături, contribuția armenilor integrându-se organic în patrimoniul cultural al acestor locuri. Să amintim vechile mănăstiri de la Zamca și Hagiagadar, catedrala din București, celebrul Han al lui Manuc – pentru a ne referi la contribuția/moștenirea materială, precum și lunga listă a personalităților armenie care au activat în toate domeniile culturii spirituale – literatură, știință, politică, jurnalistică, medicină, armată, muzică, film, arte vizuale etc., începând chiar cu voievodul

Moldovei cu ascendență armeană Ioan Vodă cel Viteaz.

Să mai spunem că armenii au fost convertiți la creștinism în perioada 299–

armenilor (repere initiale, locuri străvechi, statul Urartu, protoarmenii) și a bisericilor armene (primul stat creștin, timpuri apostolice, predicarea Evangheliei, răspândirea și stabilirea definitivă a

301, că centrul spiritual al armenilor din toată lumea se află la Ecimiadzin (Armenia), unde se găsește sediul Patriarhului Suprem (catolicos), iar limba de cult este armeană literară veche, indiferent de țara în care se oficiaază slujbele.

Albumul recent apărut prezintă prin text și imagine, în prima parte, istoria

creștinismului, biserica armeană de rit ortodox, dogme, tradiții, poștu cathechumenilor, liturghie, taine, ierarhia și vestimentația preoților, arhitectură și artă bisericescă, reflecție și odoare, relații interconfesionale, diaspora, biserica armeană în Europa orientală, apoi este trecută în revistă prezența armenilor în provinciile românești (Moldova,

Lucian Gruia

Putrezind în taină

S-au scris numeroase cărți despre opresiunile fără limite la care erau supuși deținuții politici în pușcăriile comuniste dar nu s-au scris cărți despre regimul penitențiar postrevoluționar. Iată că Ion Dulugeac umple acest gol în romanul fluviu *Putrezind în taină* (Ed. Romheliion, Mogoșoaia, 2019). Eroul romanului, Ioan Brâncoveanu, descendente din familia ilustră a Brâncovenilor, proprietarul unei Academii de echitație la Mogoșoaia (autorul însuși), face pușcărie pentru motive neclare, neglijență în acte, încredere prea mare în subalterni – fapt care nu conținează prea mult în economia volumului. În pușcărie, eroul lucrează la revista secție și la studioul TV al închisorii. Condițiile din pușcărie în epoca postrevoluționară nu mai sunt atât de negre, oamenii au televizoare în cameră, magazin alimentar în incintă, își gătesc supe și fripturi pe reșouri și cafele cu fierbătoare improvizate.

Ni se perindă prin fața ochilor o multime de personaje pitorești: Găzaru, Grasu, Bran, cronicier literar Puiu Agramescu, Robert, Bogdan etc. – hoții, consumatori ori distribuitori de droguri,

criminali. Nu putem să-i caracterizăm pe toți dar pe eroul nostru trebuie să-l creionăm. Ioan Brâncoveanu este un intelectual rasat, pe deasupra și scriitor de romane incitantă și editor. Este un om altruist, ajutându-și colegii de detenție cu ţigări, alimente și dulciuri primite de acasă. Are prestață, să se impună în fața colegilor de detenție. Eroul nostru se dovedește un fin psiholog și stăndu-și pună la punct interlocutorii. Este un bărbat atletic, ajuns la maturitate, frumos și un adevarat Don Juan, aşa cum se vede în partidele de sex cu polițista Elena și cu soția sa, în permisie – scene care fac sarea și pierperă cărtii.

Autorul se dovedește un maestru al contrapunctului, intercalând între înțâmplările zilnice, frumoase descrierii de natură. Iată una dintre acestea, impresionantă, cu care se deschide cartea: „Pomii livezilor de la Fortul 13 erau învăluiti de imaginea hibernală creată de mania de omat de pe crengile lor, iar pușcăria părea un om uriaș care zacea prins și ferecat de legături strânsă, cu picioarele lipite și încăzuțate și cu brațele răstignite precum Hristos.” De asemenea, autorul se

dovedește un excelent portretist, caracterizând în câteva tușe chipurile gaborilor și pușcărișilor deopotrivă. Un coleg de detenție arată astfel: „Bogdan îl urmărește pe Ioan peste tot prin biserică, se mișcă înțet, apucând nesigur și cu stângăcie o lumanare pe care i-a întins-o părintele Mitică. Când mergea, se legăna dintr-o parte în alta, de parcă avea picioarele rupte din genunchi, iar spatele-l tinea încovoiat, călcând tot timpul lâlău de către el era lehamită să-l înțească. Luceルul astăzi îdădea un aer de bătrân, iar cănd privea prin lentilele de contact, holba speriat ochii care păreau ca ai unui broscoi.” Eroul cărtii are un regim de detenție semideschis, urmând să treacă la regimul deschis, cu loc de muncă în oraș, dar cu obligația de a se întoarcă în pușcărie după orele de serviciu. Probabil acest lucru se va produce în romanul următor.

Romanul, prin faptul că nu respectă momentele epice clasice: introducere, intriga, desfășurarea acțiunii, punctul culminant și deznodământul, nu duce cu gândul la romanul lui Marcel Proust, *În căutarea timpului pierdut*. Epicul curge de la sine, întâmplările decurg una din alta.

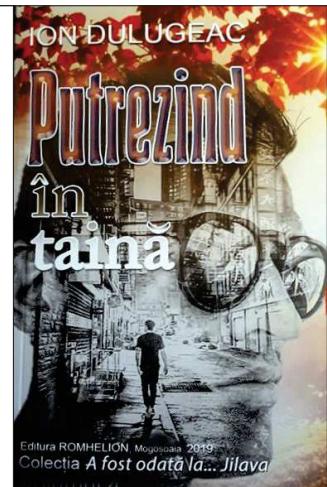
Bucovina, Transilvania, Valahia), fiind comentată viața comunității armene în contexte culturale românești.

A doua parte a albumului nuanțează, detaliază istoria comunităților armenești și cultul armean în România, pe localități din provinciile românești. Astfel, pentru Moldova este prezentată viața comunităților din Botșani, Suceava, lași, Roman, Focșani, Galați, Brăila și Târgu Ocna, pentru Valahia un loc aparte este rezervat comunității armene din București, căruia i se mai adaugă comunitățile din Pitesti și Constanța, iar pentru Transilvania – cele din Gherla, Gheorghieni și Dumbrăveni.

Referitor la orașul Focșani, comunitatea armeană de aici a fost una dintre cele mai importante și mai bine reprezentate, zona fiind masiv colonizată în vremea lui Ștefan cel Mare. Este amintită Biserica Armeană Sfântul Gheorghe, datată din anul 1733, prin zapisul lui Ioniță Căpitan Toca, ce a vândut terenul „tuturor armenilor”. Din anul 1789, lacasul a fost zidit din cheluiula lui Gheorghe Hagiu, construcția fiind ridicată pe ruinele vechii biserici de lemn de la 1600, iar prezența ei a fost semnalată documentar în zapisul de la anul 7245 (1738) 20 iunie. Harta facută în 1789 de austrieci prezintă construcția drept incompletă. Construită în stil brâncovenesc, biserică are planul în formă de navă cu pridvor (cu arcaturi, sprânjinate pe coloane octogonale din zidărie), pronaos, naos și altar, ușile și ferestrele au ancadraminte din piatră cu decor vegetal sculptat. Inițial, avea două turle octagonale pe pronaos și naos, de cărămida, pe baze pătrate. Gravăriatul la eternul din 1977, biserică a fost consolidată și restaurată, lucrările finalizându-se în 2009.

Sub genericul *Spiritualitate*, se consacră căte un capitol distinct Mănăstirii Zamca, Mănăstirii Hagigadar, breslelor, alfabetul armeanesc, manuscrisele și cărților, învățământului și culturii, gastronomiei, personalităților, Festivalului Strada Armeană, astfel încât, depășind tema enunțată din titlu, albumul este o binevenită incursiune în istoria și cultura poporului armean.

Fără să „strică” imaginea de ansamblu sau să scad meritele albumului, az zice totuși că ar fi fost utilă o listă completă a sesizelor documentare, precum și o legendă care să explice măcar unele dintre ilustrații.

Putem caracteriza carteza ca apartinând tipului denumit „noul roman francez”, teoretizat de Alain Robbe-Grillet. Cartea se citește ușor, stilul fiind direct, limpede, coloșial. Ion Dulugeac se dovedește un povestitor plin de har. De multe ori apeleză la argoul pușcărișilor producând un umor grosolan. Finalul cărtii rămâne deschis, subiectul probabil va continua să se desfășoare într-un roman ulterior. Titlul celui la care ne referim în rândurile de față vrea să spună că pușcărișii „putrezesc în taină”. O carte care se deschide către năpăstușii sorții și care se citește cu interes.

Remember

Livia Ciupercă

Amintirile unui fost corector

Câtă dreptate are Petre Stoica (15 februarie 1931 – 21 martie 2009)! În ființa fiecăruia dintre noi se conservă atâtea întâmplări consumate în trecut, încă amintirea lor continuă să dăinuie „până la trecreea în lumea dreptilor”. Poate tocmai de aceea, ele se vor scăldate într-un expozeu generos asezat cu imagini memorabile.

În postura de „angajat mărturător al greșelilor tipografice” la editura „mamut” ESPLA (fostă a Fundațiilor Regale), ironic mărturisit, Petre Stoica surprinde multe momente emotionante, speciale și copleșitoare, desprinse din propriile experiențe. Fire comunicativă, se va atașa ușor de mulți confratii de breslă, de la care va avea multe de învățat, pentru ca apoi să le croșeteze medaliajone încântătoare, pe care le recunoaștem în *Amintirile unui fost corector* (1982) sau în *Caligrafi românești* (1984).

La zece ani de la moarte acestui poet „cu totul special” (cum glăsiște dedicatia-autograf de pe exemplarul meu), mai Tânărul său confrate Marius Chivu oferă iubitorilor de literatură o ediție „(Humanitas”, 2019, 290 pagini) ce cooptează într-un singur volum, atât *Amintirile unui fost corector*, cât și *Viața mea la ţară / Însemnările cultivatorului de mărar* (publicate, inițial, în 1982 și respectiv, 1988), meticulos imboցit cu note de subsol lămuritoare și atent documentare.

Acesta nu este doar un gest colegial, ci aş îndrăzni și să punem în scenă, conform dictomului-vers: „Faptele vechi învăță, când amintirea te cheamă” (Adrian Maniu).

Așadar, această ediție 2019, de sub obâlduirea lui Marius Chivu, el însuși poet, devine suportul pentru conturarea portretului unui scriitor cu vădit talent de povestitor, un bun, fin și adevărat confrate de breslă.

Si totuși, evocarea prietenilor Anatol E[ftimie] Baconsky, Adrian Maniu, Ion Vinea Ion Marin Sadoveanu etc. – asupra cărora mi-am îndreptat condeul reflectării personale, nu mă mulțumește, pe deplin. De aceea, simt imbolid de a-mi îndrepta privirea și spre vecinul volum *Caligrafi și culori* (Cartea Românească, București, 1984). Simplu. Pentru că nu as putea omite, de exemplu, pe Nichita Stănescu. Da, aici și acum, măcar o „fărâmă de amintire, căt o bătăie de aripă a fluturului”. Putem înțelege? Orici de căte ori pasi-mi străbat străzile Capitalei noastre, parcă-mi răsună cuvintele lui Petre Stoica. În adevară, multe străzi din București pot „săruta umbra romantică” a lui Nichita, găzduind fiind – în anii începuturilor sale – la prietenii, și drept, „nababi ai săraciei”, dar care, în generozitatea lor frântăscă, erau mai presus de orice – îndragostiti și creatori de poezie.

Cât de departe par a fi acele vremuri, când Petre Stoica contura celor dragi (sau pe care nu îi stima) schite de portret – poate, intuind?! – că acestea ar putea deveni, cu adevărat, „fărâme de amintire”! În fond, lecturând medalioanele cooptate în *Caligrafi românești*, cătă dintre noi, mărturisind cu măne pe inimă, mai stăm și spune căte ceva despre Aurel Giughiianu, Nikolaus Berwanger, Ludwig Schwarz, Marius Vulpe, Ioan George Ștefan, Al. Căprariu, Florin Puca (deopotrivă, pictor etc., pe care Petre Stoica îi socotea, la 1984, talentati poeții?)

Un nobil gest, „lalea imperială”, în aeternum!

Fiecare cu „frumoasa lui singularitate” (*Lăudătie*)!

În adevară, fiecare cu a sa speranță, fiecare cu a sa împlinire sau... dezamăgire! Să ne amintim că în 1962, când acordă un interviu, ce va fi publicat în revista „Flacăra”, poetul Petre Stoica mărturisea, sincer și degajat, că se află „pe drumul spre pisc”. Sinceră mărturisire de credință, fără a îndrăzni și întrebarea dacă a atins ori nu „piscul” visat. Intru înțelegere, vom rosti împreună cu poetul: „Belșugul curge în soare și tacere” (*Viață*).

Ei bine, pentru a întări afirmația că, genetic, este un „sentimental incurabil, un bătrân [la 1981, nici măcar nu era bătrân, ci... pentru a fi pe aceeași linie astrală cu Nichita] căruia îi plac jucările căzute de pe masa Timpului” (*Odă locomotivei cu aburi*, din volumul *Caligrafi și culori*, „Viața Românească”, 1984, p. 59), Petre Stoica va conserva aceeași tehnică conceptuală și în notările jurnalisticе, sporadic, din volumul *Insemnările cultivatorului de mărar* (ediția 1988). Mai precis, labirinticul cotidian în care tronează banalul, calvarul drumurilor („în cîteva rânduri am impresia că rămănen prizonierii nămolurilor”), controverselor interumanene etc. și totuși, singurul antidot împotriva unei boala de la care am bulversați rămăne „poezia veche germană”!

E drept, multora nu le-a fost ușor să se adapteze „încorsetărilor” ideologice, ba chiar însuși s-au lăsat convinsi.

Desi nu ne-a permis să pătrundem în tainitele intimității sale, omul Petre Stoica realizează o privire de ansamblu a celor ani delicați, afirmand că după 1947, literatura română „incepește să îmbrace haină de momâie” și că în epoca respectivă „tronau „spiritile ulcerante”. Nici să nu ne mirăm de acele creațuri ciclopice care, într-o mână aveau „plaivazul”, iar în cealaltă, „biciul dresorului”.

Si pentru a fi explicit, poetul oferă propriul exemplu. Un oarecare *caput malorum* și-a oprit *plaivazul* peste un titlu (conceptul) deloc provocator, *Insemnările unui cultivator de mărar...* Să ne întrebăm dacă „umila plantă, mărul, în mintea-diabolică” ar fi putut să ascundă „sucuri dăunătoare organismului socialist atât de sănătos”??!

În fapt, *Insemnările unui cultivator de mărar* se înfățează citoruluiu, drept un *jurnal*, plimbare prin pădurea narrativă (gândind la Umberto Eco), dacă avem în vedere, printre altele, relatarea vreunui vis – întoarcere în timp, grădinării cotidiene... mai mult sau mai puțin ortodoxe... și cîte multe altele!!!

Din acest segment de volum, *Insemnările cultivatorului de mărar*, o pagină de jurnal îmi atrage atenția: „15 februarie...”, azi împlinesc 46 de ani. Prilej să-mi dăruiesc versete din *Bible*. Patru la număr. Simbolistic, fiecare coboară adânc, prin semnificații, în mină celui care a fost Petre Stoica. Unul dintre acestea nu invită la o adâncă reflexie: „Sosi-vei la morămt, la adâncă bătrânețe, ca o sîră de grâu strânsă la vremea ei” (Iov 5, 26).

Negresit, atunci, când Petre Stoica a simțit imbolid evocativ (imi place să cred), a dorit că din prealpim finște să-și dăruiască un mic snap de grâu aurit din grădina literaturii române – ofrându-prieteniei. E mare lucru să fiu generos până la ultima său suflare pământescă!

Evocarea lui Anatol E. Baconsky începe cu momentul când acesta era „cineva” în anul de grăie 1956, referindu-se, mai cu sărg, la primul congres al scriitorilor (18-23 iunie 1956), când acesta și-a permis să demaste „impostura”. Ei, dar cuoseascăndu-i evoluția, când se va cuminti, cu toate că nu va uita (presupunem) că a cerut imperios „revenirea literaturii la adevărată ei menire”. Dar mult prea curând, în tagma scriitoricească încep să se agite doar tabere pro și contra primului redactor-suflet al revistei clujene „Steaua”, pentru că acest tip „cauștic”, afișa o atitudine drastică „împotriva dogmatismului, a agramatismului și a imposturilor drăpate în plusuri strălucitoare”. În paginile revistei pe care o coordona, avea în vedere „publicarea valorilor utilate pe nedrept”, atent a descoferării și încurajării talente „orientate spre modernism”. Mai mult, preia atitudinea gândiristului Cezar Petrescu – și a urmășilor lui – umblând cu „nuvelusa de alun”, ca să descoreze: „inelul cu piatra de rubin („Gândirea”, Cluj, Anul I, nr. 1, 1 mai 1921). E drept, Baconsky avea „voacăa prieteniei”, dar și unicul talent de a-și face dușmani de moarte, pentru că „ținea imens la neîntinare

condeului”. Învăluit în mantia singurătății, va glăsui, într-un final, doar pentru sine: „adu-ți aminte de cei ce-i îngroapă pe atâtia alii” și/sau prin a fi ei îngropăți și învăță să disprețuiești moarte” (printre ultimele versuri care au fost descoperite pe masa lui de lucru)!

În sufletul poetului Petre Stoica vibrează emoția șițipă, printre-un expozeu lini, dens și vertical. Îndrăznește jurașa *Amintirile sale*, brazdă adâncă între două constatări ce-l marchează, să zicem, de la rostirea „elegantă” a intelectualului „de rasă” A.E. Baconsky – „Papa Bac”, deopotrivă, exigent, dar altrui, cu o memorie „fenomenală” – și până la... emoția nefrească, într-un moment-cheie din existența lui Marin Preda, surprinsă lacrimând. Învolburat traiect!

Si totuși, privind retrospectiv activitatea Cluj – București, Baconsky va traversa, interesant, ascensiune – declin – ascensiune – declin. O mărturiseste prietenul său de taină: „Încă de la începutul deschecările sale în Capitală, Baconsky se izolase între metereze de patimi și orgoli”. Dar totul este bine studiat. Știe el cum (să) să facă plăcut și acceptat. Așa se explică escapadele în Austria (în 1965), alături de Petre Stoica, apoi, dobândirea unei burse de studiu în Berlinul de Vest (acolo unde va învăță perfect germană, în ritm record), plus, călătorii în Franța, Italia etc. Curioasele „escapade” – în acei ani terifianti!

Explicabilă vizuine care traversează, arc peste timp, ascensiune, mai întâi corector la ESPLA și apoi, redactor al revistei „Secolul XX”. Si cîte înfrângeri se vor lega – și delezgă! Timpul trăirii se conjugă cu cel al evocării pe coala de scris, dizolvându-se în „neguri de aur și violet”. Pentru memorialist, prietenii nu-s-au eterizat: ei rămân acolo, în lăcașul inimii și înținut cu miresme nemuritoare. Tovarișii săi de condei au avut parte de tot felul de încercări dramatice, de ură și de minciună, iar dacă ne referim doar la Papa Bac, cu sufletul sfâșiat, la 4 martie 1977, „spiritul lui de stranii sacerdot vor tutela zilele și noptile” băneșteanul Petre Stoica până în primăvara lui 2009 când „istoria [postdecembристă] se retrage din pagină” și „memoria îmbrățează culoarea ei” (Anno MMCI).

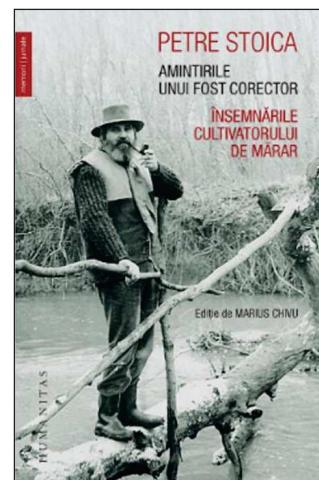
La Petre Stoica impresionează emotia evocării. O simțim, puternic, în fraza-paranteză: „pentru mine maestrul literelor românești nu doar fiodotintea moaretei și, în fața cărori se a fiută îngenușchea”.

Cu dezinvoltură, trecutul și prezentul se-nlăntuie armonios, memorialistul stăpânind perfect arta introspectiei. Aceasta o simțim, vădit, în portretul dedicat lui Ion Vinea, poetul pe care l-a descoptat încă din anii de liceu – și pe care dorește să-și înțeleagă, mai târziu, în acei ani deloc favorabili omului care, dezechilibrat, tot deschide și închide usa editurii ESPLA... în speranță aprobarii măcar a vreunei traduceri. „Apărându-măcăra se afla o camee”; caligrafia „năucitoare, cu literă coltoară și răsucite ca niște cărlige”; predispoziția de a se implica în tot felul de acușuri, chiar și atunci când era grav bolnav, ca și cum „moartea se cere întămpinată cu tispis încărcată cu roade proaspete”; șiște poetul într-un lit-bateau, stil Louis Philippe, acolo unde va închiide pe vecie lumina ochilor; ciormele manuscris – „file scumpe”, dăruite lui Petre Stoica întru amintire etc.

În mod cert, puțini sunt scriitori care îmbrățează atât de generos – în cuvinte – un confrate. Si-mi place că tot ceea ce a scris despre Adrian Maniu este realitate. Anume, că poetul se bucură în rândul timișorilor poeti („anonimi”) de „sfântă prețuire”, devenind unul dintr-primi în „constelația marilor”, „decadenților”, „crucificat pe mărăcini”, „saltimbancul” cu „aripi de inger”, care trăia într-o lumenă reflectată de „păftale de aur”. Concluzia atinge astralul. Acest „neasemunit făur de verb romanesc” va rămâne neclinit pe „piscurile spiritului” în ciuda tuturor acelor calibani care voiau să-l „clătească” cu „labele lor păroase”.

Despre Ion Marin Sadoveanu (1893-1964) retinem că „stăpânește abilitatea adaptării la situație”. Era un arhifilof, european prin găndire, „intellectual sobru, cu tipar sufletesc decupat din suprafete de gheăță”. Exigența sa se manifestă prin ceea ce definim noi – punctualitate nemtească. Petre Stoica vedea acest „maître”, așa cum îl alină Romul Munteanu, un creator obsedat de perfecțiune – și memorială va rămâne sintagma: „Mă chinuiesc de azi dinineață cu o frază”.

Prin lectura acestui volum, alături și împreună cu prefatatorul și coordonatorul acestei ediții, poetul Marius Chivu, înțelegem o dată în plus că susținătorii celor evocați hăldăuiesc întru veșnicie prin întreg spațiul culturii românești, străluminându-ne.

cel care, atât de mult, „îndrăgea camaraderia fraterno”. Interesantă antinomia trecut – cînd „loialitatea prima” și-acel prezent care îl invita pe fiecare creator la vigilință. Poate de aceea și insistă poetul asupra unor scene neplăcute – „fluture negru în grădina smâldită a amintirilor”!

Oricum, captivantă sunt și referirile la activitatea sa de la ESPLA (cu variantele ei, Editura de Stat, ESPLA, EPLA, EPL): „grandioasa” festivitate la împlinirea a 15 ani de la crearea revistei „Stea”; figura lui Barbuțiu – „locotenentul” lui Arhezii, Mogosoaia, cea cu zidurile ei de fortăreață medievală, rămasă „văduvită”, priile plecare lui Marin Preda (la 16 mai 1980) și a lui Teodor Mazilu (la 18 octombrie 1980); imaginea pădurii care se profilează din spate malul Neajlovului, de un negru terifiant, precum în imaginile lui Bacovia sau Trakl; socal produs de numele lui Parhon pe frontispicul celui mai mare for de cultură, la București – acolo unde, din fericire, nu va rezista, dar pecetăind, nemilos, în uitare, pe adevărații cititori ai unui prestigios spital din Iasi; afirmația unui „ignar”, tomnic student, indoctrinat care, la examenul de literatură universală, să afirmă „sentențios” că „Dante este slab”, motivând, săracul, hilar, că filosoful italian „nu a descris clasa muncitoare și lupta de clasă” etc.

Subtile sunt referirile la poetul Adrian Maniu (1891-1968) – „făuritor de vers încununat cu lauriu recunoașterii”, privind: simbolistica inelului acestuia, ce odihnește în „nișă cărăușă se afla o camee”; caligrafia „năucitoare, cu literă coltoară și răsucite ca niște cărlige”; predispoziția de a se implica în tot felul de acușuri, chiar și atunci când era grav bolnav, ca și cum „moartea se cere întămpinată cu tispis încărcată cu roade proaspete”; șiște poetul într-un lit-bateau, stil Louis Philippe, acolo unde va închiide pe vecie lumina ochilor; ciormele manuscris – „file scumpe”, dăruite lui Petre Stoica întru amintire etc.

În mod cert, puțini sunt scriitori care îmbrățează atât de generos – în cuvinte – un confrate. Si-mi place că tot ceea ce a scris despre Adrian Maniu este realitate. Anume, că poetul se bucură în rândul timișorilor poeti („anonimi”) de „sfântă prețuire”, devenind unul dintr-primi în „constelația marilor”, „decadenților”, „crucificat pe mărăcini”, „saltimbancul” cu „aripi de inger”, care trăia într-o lumenă reflectată de „păftale de aur”. Concluzia atinge astralul. Acest „neasemunit făur de verb romanesc” va rămâne neclinit pe „piscurile spiritului” în ciuda tuturor acelor calibani care voiau să-l „clătească” cu „labele lor păroase”.

Despre Ion Marin Sadoveanu (1893-1964) retinem că „stăpânește abilitatea adaptării la situație”. Era un arhifilof, european prin găndire, „intellectual sobru, cu tipar sufletesc decupat din suprafete de gheăță”. Exigența sa se manifestă prin ceea ce definim noi – punctualitate nemtească. Petre Stoica vedea acest „maître”, așa cum îl alină Romul Munteanu, un creator obsedat de perfecțiune – și memorială va rămâne sintagma: „Mă chinuiesc de azi dinineață cu o frază”.

Cartea de debut

Nicolae Dina

Starea de vis a poeziei

Femeia, reală sau imaginată, și, implicit, sentimentul înflăcărat de dragoste pe care aceasta îl trezește în inimă bărbatului său aflat dintotdeauna în atenția poetilor, devenind o sursă de inspirație inepuizabilă. De notorietate în acest sens este literatura italiană a Evului Mediu, ai cărei doi dintre cei mai reprezentativi scriitori au creat nemuritoare opere inspirate de sentimentele născute și păstrate în sufletul lor pentru femeile care le-au înflăcărat inimă, ele devenind modele ale personajelor frumoase și virtuoase, simboluri sacre ale grăjetării divine. Așa cum Beatrice a fost seântă care i-a aprins părul iubirii lui Dante Alighieri și a devenit flacără luminându-i calea spre altarul poeziei, simbolul farmecului feminin căruia i-a dat glas în versuri nemuritoare, tot așa și Laura a fost nemuritorul de Francesco Petrarca în ipostaza ei de femeie iubită până la idolatrizare, dar care a rămas pentru el muza celor mai frumoase versuri de dragoste din toate timpurile.

De-a lungul vremii, modelul celor doi scriitori a fost urmat de mulți trăditori ai cuvântului poetic din toate timpurile. Printre aceștia, în zilele noastre, un loc aparte îl ocupă **George Băicoianu**, care, deși a publicat grupaje de poezii în câteva reviste literare, a intrat, de curând, în viața literară cu primul său volum, „**Maxinne**”, (Editura Neuma, Cluj-Napoca, 2019), debut literar pentru care a și primit premiul revistei telemăneane „Caligraf”.

Ceea ce îl deosebește poețul telemănean este faptul că muza sa este un personaj imaginat, rod al plăsmuirii proprii, așa cum se simte obligat să-și avertizeze cititorii încă din poemul cu care debutează volumul și care îi dă și titlul: „Pe Maxinne n-am cunoscut-o niciodată./ Ea este o iubită de mine inventată! [...] / Pe Maxinne nu am văzut-o niciodată”. Doar umbra ei de zâmbăt invadată”, mărturisind deschis acest lucru, visele bulversându-si sufletul cu stări contradictorii, de la fericire la furie, de la liniște la disperare, dar întotdeauna mângâiat de convingerea că Maxinne se află în centrul gândurilor și preocupațiilor sale: „Te visez mai mult decât crezi./ Te visez mai mult decât vezi./ [...] / Te visez totdeauna, când mângâi cu soape!/ Care-mi apun pe tâmpale în fiecare noapte” („*Sclavul viselor*”). Cu toate că ea există doar în visele sale, ca simbol angelic al harului poetic, ca o stea călăuzitoare în destinul său liric („E fingerul din steaua mereu rămasă trează./ Ce-mi ocrotesc dorul și calea mi-o veghează”), poețul crede în materialitatea ei, din moment ce îl „trezește-n zori cu un sărut” și, mai mult, noapte de noapte, îi „dă în inimă, iubirea cu-imprumut” („*Maxinne*”).

Mai mult chiar, Maxinne capătă un fel de corporalitate, trăsăturile fizice ale portretului ei fiind evidențiate prin intermediul elementelor naturii, astfel că ochii iubitei imaginare sunt negri ca „marea-n furtună sau codrui pe vâl” și, strălucitori, „răspândesc în jur scânteie de

smarald”, iar trupul diafan îi este acoperit de mătăsuri „urzite din taina care umple stupul” („*Ciuătri*”). Nici portretul spiritual nu lipsește, din moment ce apare ca „o lumină vie într-un regat ceresc”, plină de grație precum „zborul tulbural al primilor lăstuni” și de gingășia unui „bob de rouă-n iarbă” sau ca „simfonia florilor de tei”, toate acestea potențându-i iubirea, profund și devoratoare ca „un ocean pe care vreau să-l trec/ printre furtuni, iscate din sărură” („*Când mă găndesc la tine*”).

Elogiind, în fond, dragostea, ca sentiment uman prin excelentă, dătător de viață și de împliniri afective și spirituale, Maxinne devine simbolul acesteia care este surprinsă de poet în toate fazele sale, încă de la primii fiori ce-i trezăltă inima fetei nobile („Te

zăresc sub nucul, păzii de-un izvor, Ocrotind lăstarii primului fior”), în acel moment când „în cămașă ta cu șirag de maci/ s-au ascuns din biblia cetele de draci”, metaforă din ultimul vers fiind semnificativă pentru trăirile afective ale tinerei și înțelegerii primii muguri ai iubirii („*Amândoi*”). Cei doi îndrăgoșați trăiesc la fel de intens iubirea sub ocrotirea unei îngeră păzătoare care îi urmărește „peste tot”, evident până și în banalele elemente ale universului casnic, dar mai ales în elementele naturii, la fel de ocrotitoare la rândul său, căci el apare în „umbra ușii de la sobă” sau în cea a „firelor de iarbă/ și-n clipocul apei din cămașă”, fiind prezent permanent, când „se transformă noaptea într-o stea” și „vine lângă noi în clipa grea” („*Avem un inger*”). Sentimentul atât de puternic îi umple viața și inima, paralelismul sintactic (procedee artistice foarte îndrăgit de poet) „atât imi ești de dragă” din poezia cu același titlu reliefază trăinicia și profunzimea stărilor afective trăite sub semnul teluricului și al cosmicului, evidente fiind cuvintele din aria lexico-semantică a naturii (spicele de grâu, noptile, florile, roua, zorii, salcâmii, izvorul) ori ale universului etnografic, surprinse, de asemenea, în aria lexico-semantică respectivă (brâu, prag, străie, odaie, cămașă).

Având în vedere felul în care și-a

plăsmuit iubita-muză, la un moment dat, în mintea poetului apare credința că o cunoaște dintotdeauna: „Maxinne, încep să te cunoasc./ Chiar dacă ești o plăsmuire/ Te simt cum mă veghezi mereu./ Chiar dacă nu îmi dai de știe” („*Încep să te cunoasc*”). De aceea, răpit de farmecul iubitei sale imaginare, sufletul eului liric este obsedat de stări de neliniște metafizică, de trăiri pe care nu le-a mai cunoscut străbătându-i „grădina gândurilor”, astfel că nehotărărea, dorul, spaima îl frâmântă puternic, dar îi rămâne speranța că persoana de care este înamorat până în cele cap-nu-l va uita nicicând: „Maxinne, de măine te implor,/ Să nu mă uiți unde te-ai duce” („*De măine*”).

Există în literatură română tradiția ca dragostea să se manifeste plenar mai ales în mijlocul naturii care devine spațiul ocroritor preferat de îndrăgoșați. Minunătile luxuriante ale naturii îi creează eului liric bogate trăiri spirituale legate de iubita care își lasă sentimentele să zburze, iar împărătesea dragostei înseamnă lumină, dorință, dor, dar, mai ales, speranță, toate înseamnă viață: „Mi-ai dăruit din viață ta, o alta,/ Fără poruncă ca să găsească vină./ La zâmbete îi înjignăt scânteie/ Să ai primenit toti zorii din grădină” („*Mi-ai dăruit*”).

Aproape în toate poemele apar elementele naturii, poetul având o preferință aparte pentru anotimpuri, ca în „*As vrea să vină iar*”, poem în care iarna este reprezentată de „zăpezile desosite/ [...] / tot alăptând în taină viironițe pe brânci”, primăvara îl incântă cu „un liman de ghiocei” și „cu florile de tei în stele îngropate”, în timp ce „necumincum vară” se deosebește prin „arsită ei”, iar toamna aduce cu sine „regatul desfrunzit”. Dintre acestea, anotimpul îndrăgit este toamna, căci „are aripi mari, de înger/ și privirea lui Iisus”, venirea ei, „pe aripile-i dalbe/ unduind ca o mătasă/ cu miresme de iubire”, fiind aşteptată cu nerăbdare, „să ne-aducă-n dar sărūtu/ zâmislit dintr-o lumină/ strop de miu dormind în taină,/ pe gutui din grădină” („*Sărutul toamnei*”).

De remarcat, dincolo de alte aspecte tematice ale poeziiilor lui George Băicoianu, valorificarea într-un mod superior a metrului popular, semnificative fiind descântecul „Povestea peliniei”, acea plantă cu puteri miraculoase, simbol al durerii provocate de singurătate, dar și al puterii purificatoare a influenței răului în viața omului, fără a uita invocația-rugăciune către „mama-stelelor”, „*Drumul dorului*”, semnificând aspirația către absolut.

Deși se află la primul volum, George Băicoianu dovedește o maturitate artistică remarcabilă, un stil propriu, exprimând o vizionă personală asupra trăirilor afective, fiind un poet pentru care dragostea înseamnă viață, iar cuvântul este dat omului binecuvântat cu harul liric pentru a-și împărăti sentimentele, emoțiile și gândurile.

Corneliu

Vasile

Sarea pământului

Orisiunde un strop de simțire
E sarea pământului cea dăruină,
Munții albaștri duși de ispită
Iși vor veni, ca în basme, în fire.

Sâlcii pleoase pe mal de izvor
Vor sărătu cu crengile unde,
Va trepida în ceasornic secundă
Când către val chip îmi cobor.

Codru înalt va-nflori maiestuos
Laude scumpe inimii mele,
Unda obrajii va să mi-i spele
Și curcubeu de sus până jos.

Ca în povestile cele știute,
Cele ce tac, sub fantasticul soare,
Vor deveni cuvântătoare,
Iară cuvintele s-or strâng, mute.

Înmiuire

Sus, lângă izvoare, tu faci și desfaci,
Impletind pădurii pavezi de copaci,
Îngânând cu ape margini de lăstar,
Care prind viață stele când apar.

Total se îndreaptă spre perfecțiune,
Când în plopii falmici soarele apune,
Totul se îmbrăcă-n purpurii și-arămată,
Când a dimineață pasăre ne cheamă.

Ce ar fi pădurea fără căprioare,
Ar fi fără vreascuri tot pădure oare?
Ce ar fi lăstarul fără muguri calzi,
În care privirea cu nesăt s-o scalzi?

Tu trecând pe puntea-ngustă de copaci,
Numai tu poți singur să faci, să desfaci:
În inimă ta bună, prin poieni, prin iască,
În adânc de codru va să se-nmiască.

Cât încă...

Se-aude un plâns venit de aproape,
Se-aude un glas venit de departe,
Când izvorăște chiar de sub pleoape,
Când e râsfrânt într-o filă de carte.

În ceată, demult, putini decibeli,
Putine toxine, deloc radiatiă,
Cu care pădurea de viață s-o speli,
Putine cadavre metalice-n spații.

Cât încă făpturile noastre rezistă,
Cât încă pădurile nu sunt puștili,
Cât nu e întreaga planetă o pistă,
Ne fulgeră plânsul materiei vii.

Târgul Vechi

Sase zile-n târg pustiu
Apa se vindeă mereu
Când trecea un sacagiul:
Una cană la un leu,

Iar a saptea zi, de târg,
La răspântii de oraș,
Pe la hanuri mici, cu sărg,
Adăstau la aldămaș

Negustori cu vite multe,
Iar femeie,-n picioare,
Se aflau doar să asculte
Vești din târgul de uitare.

Și iar sase zile seci,
Tulburate doar de-o veste,
Că haiduci, peste poteci
Se coboară din poveste.

Oaspeți la Caligraf

Marilena Apostu

Două tăceri oarecare

Am potrivit ora exactă după șoapte, felinarele împărătie culorii
Îmi plimb tăcerea pe stradă,
e dimineață neîmpăcată ca o ploaie pe geamurile subrede.
Ziua desenată cu vârful acului a adormit
lângă o femeie cu umerii strâmbi,
somnul ei clatină singurătatea unei cămăși mâncate de molii.
Mâinile tale au desenat cu cretă neagră zile de primăvară,
mi-au netezit esarfele,
ca oasele mele să nu se mai teamă de atâtă tristețe,
galbenul care răstoarnă din tomberoanele tristeții
În timp ce-mi vorbești despre moarte,
privirea ta e un lemn dulce în catedrală înălțată de cuvinte.
Împreună am îmbrățișat blândeții,
acum au rămas doar ceasurile îngropate în carne
prin iarna învelită de căimi.
În această dimineață neîmpăcată
șoaptele se scurg în tremuratul pas obosit de-atâta fugă.
E atât de scurtă ziua!
Crăpată în două încât liniștea mustește pe palme.
Potrivită să trezească noaptea și drumul. Somnul orașului e tot mai zidit.
Teama te caută în dezordine..
Îmi plimb tăcerea pe stradă, talpa respiră tot mai singură.

Mâinile noastre sunt două ape lăsate în voie,
drumurile
se odihnesc, numai un fir de iarbă ne clatină
sommul.
Singurătatea e putredă în nori.
Mă așteaptă strigătul tău. E atâtă liniște!
Doar o rană ne desparte și curajul de a înfurta
însurarea
Plouă... ascult ce-mi povestește o fereastră,
vântul ne flutură cămășile și zilele sfâșiate.
Zilele ca trecute prin zid. Gândul ne cercetează ușa,
Mâinile albe de mânăgăierile puține.
Câte strigăte în cuvinte! și marginea tăcută
Care freamătă-n înțelepciunea sa.

Știi că rătăcești printre o mulțime de umbre.
Peste tot numai drumuri.
Mie milă de oamenii grăbiți! Le-aș da tot
ce am și tot ce nu am doar să-i văd surâzând,
numai să mă lase în pace.
Ce glasuri încruntate!
Mie totul mi-a fost dat cu măsură. Calendarul
continuă
să funcționeze perfect, tâmpla te așteaptă tot mai
singură.
Când ne-am văzut ultima oară, câte veacuri să fie
de atunci?
Îți scriu cu săngele poetilor.
Mi-e frig și nu-mi găsesc locul.
Când vei veni lacătele vor dărâma zorii,
degetele-ți înțelepte se vor juca în părul meu,

se vor certa cu suspinul.
Știi că rătăcești într-o poveste, precum gheara unei psici
teama te ține de mână până-n rădăcini.
Noaptea se clatină, îmi rupe manuscrisele,
liniștea rătăcește nedumeririi nesăchioase, cuvinte se topesc
peste ultimul prag.
Un cântec de la Dunăre e gândul tău acum,
Tandrețea ta contagioasă îmi însoțește drumurile.
Liniștea e într-un cuțăr obosit.

Mâine trebuie să plec
voi căuta din timp să-mi fac bagajele,
nu vreau să mă prindă noaptea pe drumuri.
N-ai trecut nici azi pe la mine
să-mi aduci amintiri scăsoare la plimbare prin oraș.
Astăzi te-aș fi sărbătorit îmbrăcată în rochie roz
ca ultima dată când ne-am văzut în acea seară.
Nici acum nu știi de ce te zbați ca o întrebare
uitarea nu poate să îmbătrânească, doar ziua
a fugit din calendar cu mâinile năclăite de viață.
Tăcerea ta nu reușește
să-și aducă aminte cum tresăream la aerul ciudat al verii.
Mă gândesc cum ar fi privirile noastre
transpirate și cuvintele ce nu le-am rostit,
știi că vei râde și n-o să-ti pese
că în dreptul șoaptelor se va opri o femeie
fărămită pe geamuri. Azi-noapte mă priveai
cum te plimbam prin încăpere
poate totuși treci pe la mine,
mâine în zori vom avea alte treburi.
În noaptea aceasta de aprile voi învia,
am avut parte de-o moarte usoară la ora patru
dimineață
de două zile mă studiază cu multă atenție.
Sunt condamnată la răbdare,
tu vei continua să trăiești mai departe.

Mi-e somn, lasă-mă să dorm,
să visez cireșii înfloriti, să mă plimb cu tine ca la 20 de ani.
Îmi urăsc mâinile,
este mai bine aşa că măcar până trece vara să nu mă
plâng,
alteleva mai bun de făcut nu am.
Mă grăbesc să prind ziua de mâine rănită în cioburi de geam,
te așeză între cuvintele mele și taci.
Toată ziua am mers
fără să privesc înapoi, nu mă întreba ce voi face
mâine.
Orașul trosnește din toate încheieturile.
Uneori mă gândesc
la tine ca la o pâine, gândurile tale îmi mâncau din
palmă.
nu plâng
te voi măngâia și după ce voi muri.
În zori voi ajunge acoperită de șoapte crescute căt
casa,
cerul înfometat atârnă greu în crengile ce sunt la fel
ca anul trecut. În timp ce ti-ai trăit tineretea
pata de pe covor devine din ce în ce mai îngustă.

George Nica

Elegii

Pseudorondel unei alte toamne

Acesta berze, parcă, s-au mai rotit odată
și toamna aceasta, parcă, a mai trecut cândva.
Un gând mi se strecoară în mintea mea, de-dată,
Ca toamna aceasta, parcă, nu e din viața mea;

Acesta berze, parcă, s-au mai rotit odată...

Nu știi de ce mă-ncearcă-o neliniște ciudată,
Nu știi de ce îmi spun spre-a mă teroriza,
Acesta berze, parcă, s-au mai rotit odată,
iar toamna aceasta, parcă, a mai trecut cândva...

O teamă mă cuprinde trudind trăirea-mi toată...

Voi cobori-ntră gânduri ca într-o cazemă,
Trăiri trecute-n taină mă vor încunjura,
Un aer de-altă toamnă în piept voi respira,
Când tu privind spre ceruri vei întreba mirată:

Acesta berze, oare, s-au mai rotit odată
și toamna aceasta, oare, a mai trecut cândva...

Pseudorondelul renunțării trăirii în cer

Ai să mă ierți, iubito, că nu ți-am scris o vreme,
Am fost plecat în grăbă, în cer, la Dumnezeu,
Ca să-l întreb de săcă nemuritor de-s eu
și să mai scriu în preajma-i vreo căteva poeme;

Mă vei ierta, iubito, că nu ți-am scris o vreme.

Pășit-am printre astri, timid, ca-ntr-un muzeu,
Gândind că tu, acasă, de mine-ți faci probleme,
Sper c-ai să-mi ierți tăcerea că nu ți-am scris o vreme,
Am fost plecat cu treburi, în cer, la Dumnezeu

Și-am scris pe-un cer albastru vreo căteva poeme...

Să peste-un timp Pământul m-a pus să-l veghez eu,
Dar nu-m am împăcat cu multele-i blestemă
și de-asta am fugit de rolul meu de zeu
Să-mi cobori pe iarbă cosită de o vreme,
Bogat fiind cu o moarte și-n cer c-un Dumnezeu,
In carteia mea lipsindu-mi doar căteva poeme...

Te rog să-mi ierți tăcerea că nu ți-am scris o vreme...

Pseudosonetul truditei mele odihne

Ușor se-alungă, Doamne, toți zorii care-ncep,
Alunecă spre margini odihna mea trudită,
A răsărăt în mine cuvânt care-l pricep,
Dar moartea, ca o plaoie, se face-acum simțită.

Asciută ! Plâng vântul ? E numai gândul meu,
Nevrednică hîmire îmi prind sub lespezi gura,
Se prăbușesc în mine clepsidre, ce mereu,
Rătăcitor sprințe, le voi uită măsura.

Bolnavele-mi cuvinte mă vor uită, știi bine,
Rostirea lor înceată va săngeră-n pământ,
Le-o sărăt cu ochii vorbindu-le de tine,
Să mă vestească nopții, acum când nu mai sunt.

Din gura-mi tremurândă înalt acum spre tine
O rugă că durerea din suflet să-mi aline.

Privesc adânc în mine...

Zvâcnește tâmpla-mi udă ca-atâtea mă frâmantă,
Macabre zile umblă prin casă mea de-asemt,
Hazardul vietii-n mine cutit și-l implântă
Când prin ferestre luna se-asterne-n pat, încet.

Nebun, cu moartea-n suflet, pietrificat hirsut,
Mă mișc într-o tăcere, nevrednică pomire,
Mă-ntreb de rostul clipei, în graul meu pierdut,
Cu adormite-indemnuri în altă retrăire.

Ghebos ca o pedeapsă, nelumea-mi duc în cărcă,
Mă otrăvesc cuvinte ce-n patul lor mă dăruí,
Mi-ascund în peșteri negre slujenia-mi de hârcă-
Se prăbușesc tavane pe fața mea. Mă năruí !

Privesc în mine, Doamne, o, suflet trist, sărmâne,
Mi-a mai rămas doar gândul sub recile tavane!

Meridiane literare

Ervin Hezha
(Albania)

Ervin Nezha s-a născut la 3 mai 1992, în satul Qukës Shkumbin, în apropiere de Tirana. În 2016, a terminat al doilea ciclu de studii de masterat la Facultatea de Filologie din Tirana, secția profesori. În prezent lucrează ca profesor de limba albaneză la școala din satul său natal. Ervin Nezha este unul dintre tinerii autori albanezi, dar puțin cunoscut în literatura patriei sale. De doi ani publică din când în când în presa literară albaneză proză scurtă, schite și critici literare. Povestea sa, „Mortii și furtuna”, a fost inclusă recent în „Antologia de povesti albaneze” ale secolului XXI. Povestea „Întâlnirea” este prima tradusă într-o limbă străină, adică în limba română.

Întâlnirea

Niciunul dintre ei nu s-a gândit că, după douăzeci de ani, să ar putea regăsi reciproc, cu atât mai puțin într-un astfel de mod. Întâlnirea lor s-a produs din pură întâmplare. Cu toate că el o căutașe de mulți ani nu reușise să-o găsească, în timp ce ea, victimă unei căsătorii esuante încă de la început, nu avuiese niciodată posibilitatea să se intereseze, dar s-a gândit mereu în sinea ei cum i-sar fi putut schimba viața dacă l-ar fi găsit. Când sună telefonul, ea se află într-o stare psihică gravă, cu un pumn de medicamente gata să le îngheță, dar după ce auzi vocea lui Blin Vragu, se lumină brusc precum cerul înțeșat de nori, imediat după apariția primelor raze de soare. Întâlnirea lor a avut loc la o zi după aceea, în parcul mare al orașului, unde ea sosise cu jumătatea de oră mai devreme. În schimb, cătărița lui începea și mai devreme. Trebuie să parcurgă vreo 70 de mile cu mașina sa și era convins că le va traversa mai repede ca niciodată. Nu avuiese impresia vredonă că o distanță atât de mică îl despărțea de Ana Roza, întrucât în imaginația lui, distanța care îl separa de ea, i se părușe întotdeauna ceva de neatins, aproape că toate distanțele cele mai îndepărtate ale globului.

— Pariez că tu ești Ana Roza — spuse bărbatul îmbrăcat în tricot, în timp ce și îmmană portofelul pe care îl pierduse cu trei zile în urmă în parc de distractii, portofel în interiorul căruia se afla o carte de vizită ce declanșase această regăsire după mulți ani.

Ea, oarecum speriată, întrucât nu i se parea a fi aceeași voce care îi vorbise la telefon, se stăpâni numaidecăt răspunzând cu o afirmație puternică care nu ar fi avut niciodată nevoie de vreo aprobare:

— Iar eu pariez că tu ești Blin!

Imediat după această scurtă prezentare, mai mult formală decât utilă, cei doi se abandonară unul în brațele celuilalt, precum făceau odată când erau studenți și, fiecare încercă ca în acea îmbrățișare caldă să beneficieze cât mai mult de tot acel timp râmas agățat.

Apoi, s-au aşezat într-un colț al verandei baroului construit pe stâlpi de lemn, deasupra lacului.

Era o zi răcoroasă de primăvară și totul părea linistit. În aer se auzeau zumzetul albinelor și gălăgia ariilor păsărilor Colibrí care adunau nectarul din trandafirii înfloriti. Prospețimea lacului se îngemăna cu miroslul crengilor de cicoare, pline de flori violete.

În analiza lui rapidă, Ana Roza nu se schimbase prea mult. Avea aceleași buze umede care păreau sărătute de roua trandafirilor. Usor timidă, dar grațioasă, apărută ca o dinineață de primăvară după furtună. Și-a dat seama că, în grabă, nu-i putuse cumpără nimic, nici măcar un buchet de flori, despre care își amintea că îl plăcea foarte mult. Această neglijență l-a obligat oarecum să se justifice, dar ea i-a zâmbit linistindu-l că această întâlnire a fost cel mai minimut lucru pe care l-ar fi putut primi cadou. Ulterior, conversația lor a avansat rostogolindu-se, uneori în mod dezordonat, alteori tacută. Acest lucru se întâmpla când, în multitudinea de amintiri din timpul facultății, povestite acolo pe loc, se numereau ca un eveniment reamintit de unul dintre ei să nu-i cădă bine celuilalt. În cele din urmă, discuția lor construită cu grija până la acel punct s-a dislocat, a devenit rigidă, Ana Roza coborându-și ochii triste și atingându-și ușor coada impletită, așa cum o facea odată, încercând cu tact să schimbe cursul sau, cel puțin, să salveze ceea ce mai putea din conversație. Apoi intervină tăcerea. Și tăcurează până când, la un moment dat, privirea lor se opri pe un balon care se balansa pe cerul senin, apoi se îndreptă

spre o fată și un băiat. Fata îl urma alergând, ținând în mâini firul de cănepeală al balonului. Băiatul o cuprinse de umeri, apoi o sărută, iar fată dădu drumul firului și balonul fu lat de vânt. După aceea, amândoi se grăbită să-l prindă. În tot acest timp, Ana Roza simți mâinile moie ale lui Blin peste mâinile ei.

— Cândva, ne făcea și pe noi vântul să râdem. Înălțam toate acele baloane frumoase deasupra dealului din campusul studențesc, îți amintești?!

Ana il privi cu ochii mari și într-un moment de slăbiciune dădu din cap afirmativ, apoi, ca și cum ar fi dorit să adauge ceva, își aminti ziuă în care l-a sărutat pentru prima dată, imediat după o ceară întâmplătoare, care se petrecuse de ziua de naștere a Ginei.

— Îți mai amintești sau nu de Gina Elmer? — a insistat ea râzând. Nemăoaica aceea dolofană de la cursul de muzică?!

Blin se simțea prost pentru că nu-și amintea acest eveniment. Nici măcar de Gina Elmer nu-și amintea, deși făcea eforturi mari de memorie. Ca să iașă totuși din impas, clătină ușor capul, însă o facu într-un mod neconvingător.

Din mișcările lui confuze, Ana Roza a înțeles imediat că memoria îi joacă feste, dar pentru el era deja prea târziu pentru a corecta greșeala. Din acest motiv, entuziasmul ei începu incet-incet să dispară, până când o umbră de tristețe îl acoperi. Era inutil ca discuția lor să mai continue. Limbajul lor devenise inexpressiv, lipsit de emoție și golit de sinceritate.

Au ales să facă o plimbare pe promenade care se întindea de-a lungul barajului lacului. Tăcerea era întreruptă doar de tusea vreunui pieton care trecea văzându-și de treburile sale. Urmăreau cu privirea zborul unei păsări negre care se învârtea în aer, foarte aproape de locul unde în urmă cu puțin timp stăteau un balon atârnăt de un fir de cănepeală. Amândoi doreau ca această plimbare să se termine rapid, întrucât niște vorbea. Se auzeau doar vioara tristă a unui muzicant ambulant, care cânta într-o barcă veche și părăsită de pelă.

Lungimea promenadei scădea cu fiecare pas. Cu toate că în interiorul lor știau amândoi că acest lucru nu se va mai întâmpla niciodată, s-au despărțit cu promisiunea că se vor întâlni din nou, imediat ce li se va oferi ocazia.

Se simțiră ușurări doar atunci când rămăseră singuri. Întreaga lor conversație avuiese sincope, lipsuri, iar neajunsurile provocate de-a lungul ei erau irecupărabile. În amurgul serii ce tocmai cădea, ea pleca direct acasă. De îndată ce intră în locuință, se simți din nou obosită, tristă și singură. Între cei patru pereți ai camerei, aerul devinea tot mai insuficient, iar spațiul îi părea mai ingust ca niciodată. Se gădea că poate nu-l întâlnește pe el, ci pe altcineva. Nicio clipă nu îndrăznișă să-l întrebe, în facultate avuiese trei de Blin. Ea era frumoasă și îl iubea doar pe unul dintre ei. Pe adevăratul Blin Vragu.

Încercă fără succes să citească o carte cu coperte groase, apoi porni televizorul. Iar la un moment dat, îi atrase atenția cronică unui accident rutier. Victimă se numea Blin Vragu, însă fotografia afișată pe ecranul televizorului nu era ceea ce persoanei pe care o întâlnise. Imaginile difuzate de local accidentului erau complete, mașina victimei fiind transformată într-o grămadă de fieră fără nicio formă clară, în timp ce, un buchet de flori putea fi observat cum era tras de vânt peasfaltul umed...

Traducere și prezentare:

Oana Glasu

Revista revistelor

Din nou, Marin Preda - 40

■ **A doua „poiană a lui Iocan”** Într-un eseu provocator, pus sub genericul „Marin Preda – 40 de ani la moarte”, în revista „România literară” (nr. 22/2020), dar având titlul „A doua «poiană a lui Iocan»”, Răzvan Voncu semnalează faptul că „sintagma „poiana lui Iocan” este una care „a făcut carieră și a pătruns de mult în mitologia noastră literară”, iar pe acest temei glosoază despre „Grupul de la «Albatros»” și despre „varianta solidarității de vîrstă și de bresla” a tinerilor scriitori care îl compuneau. Gruparea are un mentor – Miron Radu Paraschivescu –, un mediator – Geo Dumitrescu –, și un îndepărtat Mecena – Mircea Grigorescu”, în vreme ce „Preda, ca și Caraion, Ierunca, Tonegaru sau Cernă-Rădulescu, nu este o figură de prim-plan în cadrul grupului”. Mai mult, o întâlnire a grupului, acasă la Tib, Tretișeu, ar fi încercat în *Viața ca o pradă*, „după același tipar narrativ ca întrunirile din fața fierăriei din Siliștea-Gumesti”, rolul pe care-l avea acolo Moromete îl are acela Miron Radu Paraschivescu. La final, în legătură cu „locul pe care naratorul Marin Preda îl rezerva personajului Marin Preda în «divanurile» albatroisice din *Viața ca o pradă*”, concluzia este clară: „El bine, prozatorul își distribuie, atât ghicit, rolul *artistului* din poiana lui Iocan. Cum mulajul de lut al capului lui Moromete, făcut de Din Vasilescu și singurul martor care supraviețuiește spargerii adunării din fața fierăriei, totașă, și proodusul creativ lui Marin Preda, romanul autobiografic *Viața ca o pradă*, ramâne o marturie artistică singulară despre o generație literară pe care timpul nerăbdător a risipit-o.”

■ **Omul interior la Marin Preda** În vecinătatea altor pagini cu o semnificație aparte, inscripționate marginal „Blaga – 125” și „Argeșeni – 140”, o altă poartă inscripția „Marin Preda – 40”, comemorând astăzi de ani de la moarte scriitorului printre un eseu semnat de Marin Iancu, sub titlul „Marin Preda, omul interior”. Textul este concentrat pe mai multe idei, dificil de rezumat în acest spațiu restrâns, însă se raportează în permanentă la realitatea operei lui Marin Preda, care „...s-a dovedit un prozator complet, cu o angajare totală în scriș și unul dintre cei mai originali în ordinea profunzimii observațiilor asupra vieții”. Reținem totuși ideea din ultimul paragraf: anume că „...Evocările celor mai importante momente ale unei existențe dominate de amintirea satului se intersectează cu meditații menite să ducă la o vizuire tolstoiană, echilibrată, asupra lumii, a dimensiunii umanului în confruntarea cu măile mistere ale lumii văzute și nevăzute”, de unde și concluzia că „...A revela, atât ce se poate revela prin cuvânt, caracterul și genul lui artistic, omul interior inconfundabil și inimitabil, pe scurt portretul proteic al lui Marin Preda, este un act de cultură necesar într-un prezent contaminat de absurditate și agresivitate. *Scriitorul* Marin Preda, după cum, în sens modern, Thomas Mann l-a numit pe Goethe, nu se lasă trădit de viață, ci o transformă în istorie și o reprezentă; are deci constatătă et.”

■ **Un „bildungsroman critic”** Revista „Mozaicul” (nr. 5-6/2010) are și ea două pagini așezate sub inscripție marginală „Marin Preda – 40”, însă, mai degrabă într-un plan concret, punte în dezbatere ediția a doua, rezăvăță și mult adăugită, a cărții lui Stan V. Cristea, *Marin Preda. Anii formării intelectuale (1929-1948)*, apărută anul trecut la Editura Aius, care editează și revista craioveană ce găzduiește cele două comentarii. Primul, sub titlul „Un bildungsroman critic”, datorat lui Cristian Gabriel Moraru, face o introducere rezumativă la ceea ce înseamnă această „carte-document despre una dintre cele mai importante personalități creațoare ale literaturii române contemporane”. Cel de-al doilea comentariu, aparținând lui Marin Iancu, sub titlul „Formarea intelectuală a unui mare scriitor”, este cu mult mai aplicat în analizarea pe larg a cărții supuse dezbaterei, ce poate fi citită din cel puțin două perspective asupra lui Marin Preda (și ne permitem să spunem aici, fară a detalia, dar aderând la idee, că una este documentară, iar cealaltă este existențială), concludând că „...Posibil de citit în paralel cu romanul autobiografic *Viața ca o pradă*, carteia lui Stan V. Cristea (...) pune bazele uneia dintre cele mai complexe și, prin aceasta, cu totul exemplare „dosare” biobiografice, atât de necesare pentru reala înțelegere a operei unei excepționale personalități creațoare.”

E. St. Caligraf

Biblioteca Județeană „Marin Preda” Teleorman

Prestigioasa instituție își are începuturile în perioada interbelică, când biblioteca din orașul Alexandria funcționa în cadrul Căminului cultural „Mihai Filipescu”. Din anul 1945, trece sub îndrumarea Ateneului popular „I. C. Frimu”. Între 1952-1968, funcționează ca bibliotecă raională, întrucât aici era reședința raionului Alexandria, din regiunea București, iar între 1968-1974 își desfășoară activitatea ca bibliotecă orășenească. Din anul 1974 devine bibliotecă județeană, iar în 1991 primește actuala denumire. După câțiva ani (1999), beneficiază de un sediu propriu, realizat de către Consiliul Județean Teleorman, prin reabilitarea unor spații comerciale, astfel încât, pe lângă depozite, spații necesare prelucrării documentelor de bibliotecă și activităților administrative, dispune de o sală de lectură cu 160 de locuri, de o sală pentru consultarea periodicelor, precum și de o sală pentru activități cultural-artistice.

Biblioteca are ca principală atribuție colecționarea, organizarea, valorificarea și conservarea colecțiilor reprezentative de cărți, periodice și alte documente grafice și auto-vizuale, constituite prin achiziții, donații sau schimb interbibliotecar.

Dacă în anul 1949 biblioteca deținea 3.000 de volume, în anul 1968 (odată cu reînființarea județului Teleorman) dispunea de 31.000 de volume, iar în anul 1974 – 44.000 de volume, la sfârșitul anului 2018 a ajuns să dețină 157.137 de volume.

Pe lângă cartea curentă și cu caracter

encyclopedia, biblioteca mai deține un fond de carte *Localya*, cuprinzând opere ale scriitorilor și publiciștilor teleormăneni, un fond de periodice teleormăneni, un fond de carte în limbă străină, ca și numeroase titluri de referință pentru diferite domenii ale cunoașterii.

Dincolo de activitatea specifică de asigurare a lecturii la sală și a împrumutului la domiciliu, pentru copii și adulți, biblioteca a realizat, de-a lungul anilor, numeroase alte activități, între care medalioane și momente omagiale dedicate unor personalități culturale, artistice și științifice teleormăneni, naționale sau universale, zile ale cărții pentru copii și tineret, decade ale cărții de literatură, de artă sau științifice, fie la sediu, fie în alte localități din județ, însătoare mai deosebite de expoziții de carte adecvate.

Sunt de reținut manifestările grupate sub generic precum: „Zilele Bibliotecii Județene Marin Preda Teleorman”, „Ziua Bibliotecarului din România” „Zilele cărții pentru copii”, „Zilele deschise ale bibliotecii”, dar și acele circumscrise unor manifestări culturale complexe precum: „Anul Eminescu”, „Anul Brâncuși”, „Anul Caragiale” s.a. Nu în ultimul rând de semnalat saloanele anuale ale editorilor teleormăneni și lansările de cărți apărute la edituri din județ sau din țară.

Din 2001, biblioteca participă la organizarea a două concursuri de creație literară pentru elevi, respectiv „Marin Preda” și „Copiii noștri talentați”.

Concursurile „În lumea povestilor” – concurs județean pentru preșcolari și „Bătălia cărților” – concurs național de lectură au ca scop atragerea cititorilor în lumea cărților.

Biblioteca asigură coordonarea metodologică a activității bibliotecilor publici din județ.

Începând cu anul 2012, biblioteca beneficiază și de o sală dotată cu calculatoare

pentru public, prin programul *Biblionet*.

În mai 2014 a fost lansat proiectul cultural „E carte, e film la bibliotecă”, în cadrul căruia au loc, anual, câte două proiecții de film și dezbatere pe marginea cărților ecrанизate, iar din anul 2016, biblioteca a devenit parte a programului European de educație cinematografică „CinEd – European Cinema Education for Youth”, în acest context având loc altă două proiecții de film pentru elevi.

Achiziționarea, în anul 2015, a sistemului integrat de bibliotecă TinREAD a facilitat atât munca bibliotecarilor, cât și accesul utilizatorilor la colecțiile bibliotecii, inclusiv de la domiciliu. Aceștia au acces la catalogul on-line disponibil de pe site-ul instituției, dar și la contul personal, unde își pot verifica tranzacțiile de împrumut, pot face prelungiri ale documentelor împrumutate sau rezervări ale unor titluri.

Prin serviciul „Biblioteca în aer liber”, inaugurat în aprilie 2018, cei mici și cei mari, zi de zi, au posibilitatea de relaxare, jucând sah, table, rummy sau tenis de masă, pe lângă celelalte activități cultural-artistice desfășurate pe timpul verii.

În cadrul Centrului de Formare sunt asigurate, de către bibliotecari formatori, cursuri și ateliere de dezvoltare personală.

Bogata și diversă activitate a bibliotecii s-a impus și la nivel național, fiindu-i conferite numeroase diplome și premii, atât instituției în sine, cât și managerului său, Viorel Fota. Dintre acestea, amintim: Premiul „Cel mai bun serviciu inovativ de bibliotecă” acordat de Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România, Premiul „Monica Andriesei” al Bibliotecii Județene „George Barițiu” din Brașov, Titlul „Cititorul anului”, fază națională a Concursului „Bătălia cărților”, categoria Adolescenti, în care s-au detașat reprezentanții bibliotecii teleormăneni.

Iată, fie și numai succint, activitatea și manifestările specifice ale unei instituții culturale de referință.

